

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษาของหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ในจังหวัด สงขลา พัทลุง และสตูล ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาพิเศษ

- 1.1 การศึกษาพิเศษ
- 1.2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ
- 1.3 การเรียนร่วม
- 1.4 การศึกษาแบบเรียนรวม

2. หน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่คนพิการ

- 2.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด
- 2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 2.3 โรงเรียนเรียนร่วม
- 2.4 โรงเรียนเฉพาะความพิการ
- 2.5 ศูนย์การศึกษาพิเศษในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. กฎหมายที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษด้านการให้บริการทางการศึกษา

- 3.1 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2549
- 3.2 ประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการ การรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548
- 3.3 ประเภทของคนพิการแนบท้ายประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548
- 3.4 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545

3.5 กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการศึกษาพิเศษ

1.1 การศึกษาพิเศษ

1.1.1 ความหมายของการศึกษาพิเศษ ในระยะหลายปีที่ผ่านมา มีบุคคลหลายกลุ่ม หลายอาชีพในประเทศไทยที่ยังไม่รู้จักรับคำว่า การศึกษาพิเศษ จะมีเพียงบุคคลในกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น บุคคลในวงการศึกษาวงการแพทย์ และบุคคลที่เกี่ยวข้องที่รู้จัก และเข้าใจคำว่าการศึกษาพิเศษ บุคคลโดยทั่วไปคิดว่าการศึกษาพิเศษ ก็คือการดูแลเด็กที่พิการในสถานที่เฉพาะสำหรับเด็กปัญญาอ่อน เป็นใบ้ หูหนวก ตาบอด เป็นต้น ปัจจุบันการศึกษาพิเศษเป็นที่รู้จักในแวดวงต่างๆ กว้างขวางขึ้น สำหรับความหมายของการศึกษาพิเศษนั้น นักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การศึกษาพิเศษ (special education) ไว้หลายแนวคิดดังนี้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2531 ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาพิเศษเป็นการจัดศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจ และความสามารถ และตามศักยภาพ นอกจากนี้การศึกษาพิเศษยังเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสามารถเฉพาะทางสูงได้พัฒนาความถนัด และพัฒนาอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาพิเศษนี้ อาจจัดในสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดในสถานศึกษาปกติ ตั้งแต่ระดับก่อนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับเด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (และสุขภาพ) เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์/พฤติกรรม เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้และเด็กพิการซ้ำซ้อน ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้กับเด็กปกติ ดังนั้น การศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติ ในด้านที่เกี่ยวกับวิธีสอน ขบวนการ เนื้อหาวิชา (หลักสูตร) เครื่องมือ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น การศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กประเภทนี้ จึงควรสนองความต้องการและความสามารถ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ได้แก่ หูหนวก ตาบอด ร่างกายพิการ และบุคคลที่มีความบกพร่องทางสมอง หรือสติปัญญา ที่

อาจจะไม่สามารถรับบริการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลทั่วไปได้ ต้องมีสถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียน และบริการพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลที่มีความบกพร่องดังกล่าวได้พัฒนาความสามารถให้เป็นพลเมืองที่ดี มีประโยชน์ต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการปรับเปลี่ยน หลักสูตร กิจกรรมการสอน สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก ให้เหมาะกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน ให้สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (จำเป็น สังข์มุสิกานนท์, 2549)

การศึกษาพิเศษ คือ การจัดให้มีการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งหมายถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา และการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้จัดให้ในเด็กปกติ อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา รวมไปถึงกลุ่มเด็กปัญญาเลิศ ซึ่งการศึกษาปกติไม่อำนวยความสะดวกต่อเด็กเหล่านี้เหมือนเด็กปกติทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541)

การศึกษาพิเศษ คือการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตรของคนปกติ โดยการดัดแปลงแก้ไขให้สอดคล้องกับแนวคิด และความสามารถของผู้เรียน โดยพยายามงดเว้น หรือหลีกเลี่ยงที่จะให้เด็กพิเศษเรียนตามความชำนาญ และตามความต้องการของผู้สอนเพียงอย่างเดียว (ประหยัด ภูหนองโอง, 2546)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดให้กับเด็กนอกระดับ (exceptional children) ซึ่งหมายถึง เด็กที่ไม่ได้จัดอยู่ในระดับของเด็กสามัญธรรมดา ซึ่งอาจอยู่เหนือกว่าระดับหรืออยู่ต่ำกว่าระดับ (วาระดี ชาญวิรัตน์, 2548)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดสำหรับเด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสุขภาพ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ และเด็กพิการซ้อน ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้กับเด็กปกติ ดังนั้นการศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติในด้านที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีสอน อุปกรณ์การสอน ที่จำเป็นต่อการศึกษาพิเศษ เพราะเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กประเภทนี้จึงควรที่จะสนองความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการปรับกระบวนการเรียนการสอน และการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพ และ

ความสามารถของแต่ละบุคคล อันเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการเรียนรู้ และพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง (วันทนีย์ บางเสน, 2549)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาสำหรับเด็กพิการขั้นรุนแรง หรือเด็กที่มีความบกพร่องบางอย่างจนเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ที่ครูต้องเอาใจใส่ดูแลโดยการ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่ออุปกรณ์พิเศษ กระบวนการเรียนการสอน และความช่วยเหลืออื่น ๆ เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถพึ่งตนเองให้มากที่สุด และบรรลุความสำเร็จทางการศึกษาให้มากที่สุด เพื่อให้เด็กพิการสามารถอยู่รอดในสังคมได้เหมือนคนทั่วไป หรือใกล้เคียงกับคนปกติ

จากความหมายของการศึกษาพิเศษดังกล่าวสรุปได้ว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ รวมทั้งกลุ่มที่มีความสามารถเฉพาะทางสูง ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้กับเด็กปกติ ดังนั้นการศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติ ทั้งในด้านที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตร เนื้อหาวิชา กระบวนการจัดการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารจัดการ การศึกษาพิเศษควรจัด หรือปรับสภาพของสิ่งดังกล่าวเหล่านี้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพ และตามศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท และแต่ละบุคคล ตั้งแต่ระดับก่อนการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา และตลอดชีวิต เพื่อประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถพึ่งตนเองได้ บรรลุความสำเร็จทางการศึกษา อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.1.2 ความสำคัญของการศึกษาพิเศษ ปัจจุบันประเทศไทยเติบโตในด้านเศรษฐกิจและด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เพื่อจะนำไปสู่ความก้าวหน้า และความมั่นคงของประเทศชาติ ในขณะเดียวกันการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีก็เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพราะประชากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศชาติที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมด้วยคุณสมบัติของร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาแล้ว ถือได้ว่าประเทศนั้นได้พัฒนาอย่างสมบูรณ์ ในโลกปัจจุบันไม่ว่าประเทศใดก็ตามแม้ว่าจะมีความเจริญในด้านเทคโนโลยี สิ่งก่อสร้างหรือประชากรมีความเป็นอยู่ที่ดี แต่ในทุกสังคมยังคงมีบุคคลที่มีความบกพร่องหรือบุคคลพิการ ส่วนหนึ่งมีความพิการมาแต่กำเนิด บางส่วนมีความพิการในภายหลัง บุคคลเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลปกติทั่วไป การที่จะพัฒนามนุษย์เหล่านี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่เป็นภาระของผู้ดูแล ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้อง และได้รับความเข้าใจจากบุคคลรอบข้าง การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาให้ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลเหล่านี้ดีขึ้น ทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป ได้รับสิทธิที่เป็นพื้นฐานของชีวิตเหมือนคนทั่วไป ซึ่งการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการปรับและส่งเสริมให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลตามศักยภาพ

ในสภาพการณ์ปัจจุบัน เมื่อพิจารณาดูในแต่ละระดับการศึกษา สิทธิทางการศึกษา สำหรับผู้ที่มีความบกพร่อง หรือบุคคลพิการยังน้อยมาก บุคคลเหล่านี้ยังขาดสิทธิเสรีภาพในการเข้า

ศึกษาในระบบของการศึกษาปกติ โดยเฉพาะจำนวนผู้ที่ได้ศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 เป็นต้นไป ซึ่งการจัดการศึกษาให้กับบุคคลเหล่านี้ควรเริ่มตั้งแต่การสร้างความเข้าใจให้กับบิดามารดา ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องให้รู้ถึงความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความบกพร่องทุกประเภท ซึ่งควรเริ่มต้นตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนถึงตลอดชีวิตเพื่อฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันตลอดจนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือการจัดอาชีพที่เหมาะสมที่รัฐจะต้องจัดให้โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ซึ่งการจัดการศึกษาต้องการความรู้ความเข้าใจของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล (ขนิษฐา เทวินภักดี, 2539)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงต้องอาศัยการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่ยึดความแตกต่างเฉพาะบุคคล ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษอาจไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่ เนื่องจากหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน การวัดและประเมินผลที่ใช้กับเด็กทั่วไป จำเป็นต้องต้องมีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับสภาพ และความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน

1.1.3 ปรัชญาทางการศึกษาพิเศษ ได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง ย่อมมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพที่จะประกอบอาชีพพึ่งพาตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์สังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป การส่งเสริมพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้เต็มศักยภาพ ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การค้นพบความพิการ การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ การให้การศึกษ การพัฒนาทักษะสังคม และการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมุ่งเน้นพัฒนาความสามารถให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยการให้บริการช่วยเหลือตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ทั้งนี้ตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการ ให้การศึกษาอบรมให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดี มีอาชีพ มีงานทำ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม สามารถช่วยเหลือตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมุ่งเน้น โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยยึดหลักการศึกษาเพื่อปวงชนที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ประกอบกับมาตรา 30 วรรค 3 บัญญัติว่า

“การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทาง ศาสนา การศึกษาอบรม ..... จะกระทำมิได้” และมาตรา 55 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งพิการ หรือทุพพล ภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการศึกษา ของบุคคลที่มีความบกพร่อง หรือคนพิการ ไว้ ในมาตรา 10 ว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมี ความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกาย พิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้ บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือ แรกพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สรุปได้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทมีสิทธิในการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรัฐต้องจัดการศึกษาให้ตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการ โดย ไม่เสีย ค่าใช้จ่าย รวมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้ (เบญจา ชลธารันนท์, 2545)

นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษาพิเศษด้านคนพิการ พุทธศักราช 2539 ได้กล่าวถึงปรัชญา ทางการศึกษาพิเศษ ไว้ดังนี้

1. สิทธิมนุษยชน เด็กทุกคนมี โอกาสเท่าเทียมกัน ในการศึกษา บริการทางการศึกษาและ อื่น ๆ ให้สามารถได้รับประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพของตน
2. การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ควรจัดให้เร็วที่สุดตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกเริ่มค้นพบ ความพิการ และจัดให้สนองกับความต้องการพิเศษของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคนพิการให้มีความสามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ
3. การจัดบริการการศึกษาพิเศษสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องให้มีบทบาทในการช่วยเหลือ สนับสนุนและป้องกัน การช่วยเหลือสนับสนุนมีลักษณะให้การศึกษ เพื่อขจัดความไม่สามารถใน การเรียนรู้ และหาวิธีการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ มีลักษณะให้การศึกษาเพื่อสนองความต้องการ พิเศษของเด็ก และจัดหาวิธีการ โดยร่วมทำงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ ด้านสังคม และอื่น ๆ ป้องกันสภาพความพิการ ไม่ให้ขยายใหญ่ขึ้น และไม่ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น

การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษาที่จะต้องใช้บุคลากรในสาขาวิชาทางการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา แพทย์ และผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ มาร่วมพิจารณาจัดการ เนื่องจากคนพิการแต่ละประเภท เช่น

ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และผู้ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ต่างก็มีความต้องการพิเศษในการเรียนรู้ เช่นผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นต้องการอุปกรณ์พิเศษที่เกี่ยวข้องกับอักษรเบรลล์ ต้องการการฝึกการใช้ไม้เท้าเพื่อการเดินทางและการเคลื่อนไหว ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องฝึกการใช้ภาษามือในการสื่อความหมาย เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่มีรายละเอียดมาก ต้องการการพิจารณาอย่างรอบคอบ นอกเหนือจากการพิจารณาความเหมาะสมของสภาพร่างกาย จิตใจ และความสามารถแล้ว หลักสูตรที่ใช้จะต้องปรับให้เหมาะกับสภาพความพิการของผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องมีพื้นความรู้ทางการศึกษาพิเศษ สามารถปรับวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่นอกเหนือจากความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว จะต้องคำนึงถึงวิชาชีพเพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพในวันข้างหน้าด้วย สำหรับรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษนั้นสามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น จัดในรูปของโรงเรียนเฉพาะทาง จัดในโรงเรียนปกติรูปแบบเรียนร่วม โดยพิจารณาจากระดับของความพิการ และศักยภาพของเด็ก โรงเรียนเฉพาะความพิการจัดให้สำหรับผู้เรียนที่มีความพิการในระดับมาก และอาจมีความพิการซ้อน โครงการเรียนร่วมจัดให้ผู้เรียนที่มีความพิการในระดับน้อย หรือในระดับปานกลางที่สามารถเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไป โดยมีบริการสนับสนุนทั้งระดับการศึกษาก่อนวัยเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา

1.1.4 การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยมีความเป็นมาตามลำดับ โดยสังเขป ดังนี้

พ.ศ. 2478 มีการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาภาคบังคับ ประกาศยกเว้นให้เด็กพิการไม่ต้องเข้าเรียน

พ.ศ. 2482 มีสเจเนวีฟ คอลฟิลด์ (Ms. Genevieve Caulfield) สตรีตาบอดชาวอเมริกันได้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดขึ้นในประเทศไทย พร้อมกับได้ชักชวนให้ผู้มีจิตกุศลก่อตั้งมูลนิธิโดยจดทะเบียนเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2482 โดยใช้ชื่อว่า “มูลนิธิช่วยคนตาบอดในประเทศไทย” โดยมีหลวงเลขาวิจารณ์เป็นประธานมูลนิธิ ซึ่งมูลนิธินี้ได้ช่วยเหลือในการสนับสนุนด้านการศึกษาสำหรับคนตาบอดในประเทศไทย นับได้ว่ามีสเจเนวีฟ คอลฟิลด์ เป็นผู้เปิดโลกกว้างให้คนตาบอดและนำพาให้คนปกติมีทัศนคติที่ดีต่อคนตาบอด จึงได้รับการขนานนามว่าเป็น “โคมทองของคนตาบอดไทย”

พ.ศ. 2494 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เด็กเรียนช้า เด็กตาบอด เด็กหูหนวก เด็กร่างกายพิการ และเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล โดยทดลองเปิดโครงการ และโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ โดยกรมสามัญศึกษาจัดตั้งหน่วยทดลองสอนเยาวชนหูหนวก 1 ห้องเรียน ในโรงเรียนเทศบาล 17 วัด โสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2495 มีการจัดตั้งมูลนิธิเศรษฐเสถียรขึ้นเพื่อร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ เปิดเป็นโรงเรียนสอนคนหูหนวกในปีต่อมา และเปลี่ยนชื่อมูลนิธิเดิมเป็นมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกแทน โดยใช้ที่ดินพร้อมอาคารตึกของ คุณหญิง โตะ นเรนดิบัญญัติ บริจาคเป็นสถานที่เรียน ปัจจุบันโรงเรียนเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนเศรษฐเสถียร และในปี พ.ศ. 2507 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โปรดเกล้าฯ ทรงรับมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ มูลนิธิจึงมีชื่อใหม่เป็นมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรมราชินูปถัมภ์

พ.ศ. 2499 นักเรียนพิการตาบอดได้เข้าเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร เป็นครั้งแรก โดยความช่วยเหลือของมูลนิธิคนตาบอดแห่งประเทศไทย

พ.ศ. 2500 กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการทดลองนำเด็กเรียนช้า เรียนร่วมในโรงเรียนปกติระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครเป็นครั้งแรก 7 แห่ง คือ โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนวัดพญาไย โรงเรียนวัดนิมมานรดี โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม โรงเรียนสามเสนนอก และโรงเรียนวัดหนึ่ง

พ.ศ. 2501 กรมสามัญศึกษา อนุมัติให้กองการศึกษาพิเศษจัดทำโครงการสอนเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคโปลิโอ หรือโรคไขสันหลังอักเสบใน โรงพยาบาลศิริราช มีการก่อตั้งมูลนิธิสงเคราะห์คนพิการขึ้นเพื่อช่วยเหลือในการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่เด็กเหล่านี้ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และจัดตั้งศูนย์บริการเด็กพิการขึ้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อช่วยเหลือเด็กพิการที่ยากจน และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด หรืออาศัยอยู่ไกลจากโรงพยาบาลศิริราช

พ.ศ. 2504–2508 มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการฯ ร่วมกับกองการศึกษาพิเศษ จัดตั้งโรงเรียนการสอนเด็กพิเศษขึ้น โดยมีบุคลากรฝ่ายบริหารและทำการสอนจากกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งต่อมากระทรวงศึกษาธิการอนุมัติงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม และต่อมาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้พระราชทานชื่อให้ว่า “โรงเรียนศรีสังวาลย์” เมื่อปี พ.ศ. 2508

พ.ศ. 2504 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกขึ้นอีกแห่งหนึ่งในเขตทุ่งมหาเมฆ

พ.ศ. 2505–2507 ได้จัดตั้งมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ขึ้นใน พ.ศ. 2505 และชั้นเรียนพิเศษใน โรงพยาบาลปัญญาอ่อน เมื่อ พ.ศ. 2506 เพื่อสอนเด็กปัญญาอ่อน อายุระหว่าง 7–15 ปี จัดตามระดับความสามารถเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับเรียนได้ ระดับฝึกได้ และระดับรุนแรง โดยที่กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ขอจัดตั้งโรงพยาบาล และดำเนินการดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2503 ภายหลังจากการสุมตัวอย่างขององค์การอนามัยโลกเพื่อสำรวจ

จำนวนบุคคลปัญญาอ่อนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2500 พบว่ามีบุคคลปัญญาอ่อนประมาณร้อยละ 1 ของพลเมืองทั้งประเทศ ในปี พ.ศ. 2507 โรงพยาบาลปัญญาอ่อนได้รับพระราชทานนามจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 นามว่า โรงเรียนราชานุกูล พร้อมทั้ง พระราชทานรายได้จากการขายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ให้จัดสร้างอาคารเรียนขึ้นภายในบริเวณ โรงพยาบาลด้วย

พ.ศ. 2505–2509 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านวิทยากร จากมูลนิธิริโออเมริกันเพื่อคนตาบอดโพ้นทะเล (American Foundation Overseas for the Blind) จัดโครงการทดลองสอนคนตาบอดให้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร และได้ขยายโครงการออกสู่ภูมิภาคเป็นระยะสั้น ๆ จนกระทั่ง หมดงบประมาณ การขยายผลการดำเนินงานจึงคงอยู่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

พ.ศ. 2507 กรมสามัญศึกษาขยายการเปิดชั้นเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง ทางการได้ยินประเภทหูตึงขึ้นใน โรงเรียนพญาไท ซึ่งเป็นชั้นเรียนพิเศษคู่ขนานกับชั้นประถมศึกษา ปกติ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้สอนและฝึกแก้ไขการพูดให้นักเรียน การจัดชั้นเรียนร่วมในลักษณะนี้ ยังคงดำเนินการอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน แม้ว่าจะมีโครงการจัดชั้นเรียนร่วมลักษณะอื่น ๆ เกิดขึ้นด้วยใน เวลาต่อ ๆ มา

พ.ศ. 2512–2516 กรมการฝึกหัดครูอนุมัติการจัดตั้งศูนย์ทดลองสอนเด็กหูพิการชั้น เด็กเล็กขึ้นในวิทยาลัยครูสวนดุสิต พร้อมทั้งเปิดสอนวิชาการศึกษาพิเศษในระดับปริญญาเป็นแห่ง แรกในปี พ.ศ. 2513 ได้จัดให้เด็กอนุบาลปกติเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กอนุบาลหูตึง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการ จัดการเรียนร่วมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับในระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนพญาไท

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโครงการสอนเด็กเรียนช้า และเด็กหูตึงเรียนร่วมในระดับประถมศึกษาออกไปอีกหลายโรงเรียน เช่น โรงเรียนอนุบาลสามเสน โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง โรงเรียนวัดหนึ่ง โรงเรียนประถมบางแค โรงเรียนประถมนนทบุรี โรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกรมสามัญศึกษา

พ.ศ. 2520–2531 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ ประกาศจัดตั้ง โรงเรียนสำหรับเด็กและบุคคลปัญญาอ่อน โดยขยายงานไปสู่ภูมิภาคหลายแห่ง คือ ในปี พ.ศ. 2520 ได้เปิดโรงเรียนปัญญาอ่อนสำหรับเด็กระดับเรียนได้ โดยได้รับความร่วมมือกับกองการศึกษาพิเศษ ในด้านบุคลากร ปี พ.ศ. 2521 ขยายงานจัดตั้งโรงงานในอารักขาฝึกอาชีพบุคคลปัญญาอ่อนใน โรงเรียนและที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพหญิงที่จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2524 ขยายงานไปสู่ภาคเหนือ โดยจัด ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2526 ในภาคตะวันออกเฉียง

เหนือที่จังหวัดอุดรธานี และปี พ.ศ. 2530 ในภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียน สงขลาพัฒนาปัญญา แล้วโอนให้เป็นโรงเรียนในสังกัดของรัฐไป

พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานจัดการ เรียนร่วมภายใต้ชื่อ โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ โดย มอบให้สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดำเนินงานทดลองจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็ก พิจารณ์ 2 ประเภท คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ โรงเรียนพญาไท โรงเรียนราชวินิต และ โรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส รวมทั้งศึกษา วิจัย สร้าง เครื่องมือ และสื่อต่าง ๆ และในปี พ.ศ. 2538 ขยายผลการจัดการเรียนร่วมได้ครบ 76 จังหวัด

พ.ศ. 2531 กรมการฝึกหัดครูได้มอบให้สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จัดให้มีการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษและครอบครัว โดยมีจุดมุ่งหมายให้ คำแนะนำพ่อแม่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กพิการซึ่งมีอายุระหว่าง 0-7 ปี เพื่อให้มีพัฒนาการไปตาม ขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยเริ่มต้นจากการให้บริการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น แต่ใน ปัจจุบันได้ขยายงานบริการโดยให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการทุกประเภท และเมื่อเด็ก มีความพร้อมที่จะเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติจะส่งต่อให้เด็กเข้าเรียนร่วมทั้งในระดับอนุบาลและระดับ ประถมศึกษาต่อไป

งานของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้ขยายไปสู่กลุ่มเด็กที่ ปัญญาอ่อนรุนแรง และเด็กปัญญาอ่อนก่อนวัยเรียน โดยในปี พ.ศ. 2525 ได้จัดตั้งศูนย์เด็กปัญญาอ่อน ประภาคารปัญญาที่เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร และในปี พ.ศ. 2527 จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กปัญญาอ่อน วัยก่อนเข้าเรียนในชุมชนคลองเตย กรุงเทพมหานคร เพื่อกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ และเพื่อเตรียม ความพร้อมให้แก่เด็กเหล่านี้ก่อนเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษ หรือ โรงเรียนปกติ จากนั้นยังขยายงานไป เปิดศูนย์พัฒนาเด็กที่ชุมชนอื่นอีก 1 แห่ง คือ ที่บางเขน

พ.ศ. 2531 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้เริ่มโครงการจัดตั้ง ศูนย์ฝึกอาชีพแบบโรงงานในอาร์กซ์ พร้อมทั้งฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพแก่บุคคลปัญญาอ่อนวัย ผู้ใหญ่ และได้รับพระราชทานชื่อว่า ศูนย์ฝึกอาชีพปัญญาคาร ตั้งอยู่ที่ซอยพระมหาการุณย์ จังหวัด นนทบุรี

พ.ศ. 2523-2530 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้ขยายการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยรับโอนโรงเรียนกาวิลละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2523) เดิมชื่อโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์กาวิลละวิทยา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งขึ้นกับค่ายกาวิลละ และจัดตั้งโรงเรียนอุบลปัญญาอนุกุล จังหวัดอุบลราชธานี (พ.ศ. 2530) ขึ้นเป็น โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแห่งที่สอง นอกจากนี้ยังขยายการเปิดชั้นเรียน พิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้เข้าเรียนร่วมในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อีก 4 แห่ง

ในภูมิภาค คือ ที่จังหวัดจันทบุรี กาญจนบุรี เลย และสุราษฎร์ธานี ต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนชุมชน ปัญญาภูผ และ โอนโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา จากมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชูปถัมภ์มาอีก 1 โรงเรียน

พ.ศ. 2541 รัฐบาลได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย ตามมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ซึ่งสรุปประเด็นสาระสำคัญด้านการศึกษาไว้ดังนี้ “คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุกระดับ ทุกรูปแบบของการจัดการศึกษาตามความต้องการของคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่มีการกีดกัน จำกัด เลือกปฏิบัติ หรือข้อยกเว้นใดๆ”

พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไว้ในมาตรา 10 วรรคสอง ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีโอกาสหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” และวรรคสามกำหนดให้ “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสาม ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2542 เห็นชอบในมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการดังนี้

1. การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานได้กำหนดไว้ว่า คนพิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพเพียงพอ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติพึ่งพาตนเองได้

1.1 วัตถุประสงค์ การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการมีวัตถุประสงค์ ให้คนพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างคนปกติ และประกอบอาชีพได้ตามศักยภาพ

1.2 เป้าหมายการดำเนินงาน ได้แก่ มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนพิการที่อยู่ในวัยเรียนขั้นพื้นฐาน 12 ปี ผลิดและพัฒนาคุณภาพของครูอาจารย์ บุคลากร พัฒนาการวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาระบบการบริหารจัดการ ส่งเสริมให้คนพิการสามารถประกอบอาชีพได้ และกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ท้องถิ่น

1.3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ให้สถานศึกษาเพิ่มการรับนักเรียนพิการ ให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าชั้นเรียนปกติได้รับการศึกษาพิเศษ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย ให้ผลิตพัฒนาครูท้องถิ่น และส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

2. การกำหนดโครงสร้างการบริหาร

มีการกำหนดให้มีหน่วยงานที่ให้บริการด้านการศึกษาดังนี้

2.1 ให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติ

2.2 ให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา

2.3 ให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อคนพิการประจำจังหวัด

2.4 ให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชน จัดบริการการศึกษาแก่คนพิการ โดยจัดแบบเรียนร่วม หรือแยกชั้นเรียนในโรงเรียนเรียนร่วม หรือเป็นโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ

พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2542 เห็นชอบให้ปี พ.ศ.2542 เป็น “ปีการศึกษาเพื่อคนพิการ”

1.1.5 รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สถานศึกษาของรัฐและเอกชนทำหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการในทุกรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และ โดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษาดังนี้

รูปแบบที่ 1 จัดในสถานศึกษาร่วมกับเด็กปกติ

รูปแบบที่ 2 จัดในโรงเรียนพิเศษเฉพาะทาง

รูปแบบที่ 3 จัดในครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเอกชน

รูปแบบที่ 4 จัดในสถานพยาบาลกรณีเจ็บป่วยเรื้อรัง

รูปแบบที่ 5 จัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ

รูปแบบที่ 6 จัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

ทั้ง 6 รูปแบบ มีแนวทางการจัดดังนี้

1) จัดในสถานศึกษาร่วมกับเด็กปกติ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบ ดังนี้

ก. จัดชั้นเรียนพิเศษ โดยให้เด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประเภทเดียวกัน ประมาณ 15 คน หรือน้อยกว่า อยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน และได้เรียนกับครูการศึกษาพิเศษตลอดเวลาตามปกติแล้วเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่อยู่ในชั้นเรียนพิเศษนี้ จะถูกแยกจากนักเรียนปกติทั้งวัน ยกเว้นบางครั้งเด็กเหล่านี้ อาจเข้าร่วมเรียนกับเด็กปกติในวิชาพลศึกษา ดนตรี หรือกิจกรรมอื่นที่สามารถเข้าร่วมได้ เช่น การรับประทานอาหาร การไปทัศนศึกษา เป็นต้น

3
311. 9092

3 115๔

ข. **ชั้นเรียนร่วมบางเวลา** เป็นชั้นเรียนคู่ขนานที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติในบางเวลา เช่น วิชาศิลปะ วิชาพลศึกษา วิชางานประดิษฐ์ วิชางานบ้าน เป็นต้น

ค. **ชั้นเรียนร่วมเต็มเวลา** โดยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนกับเด็กปกติตลอดวัน ซึ่งครูปกติจะต้องมีความเข้าใจ และรู้ถึงความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคน และมีทักษะที่จะสนองตอบความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วยตนเอง สามารถใช้สื่ออุปกรณ์และเทคนิคการสอนพิเศษที่เหมาะสมกับเด็ก เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่จำเป็นต้องได้รับการบริการพิเศษอื่น เพียงแต่ครูจัดหาสื่ออุปกรณ์ให้เท่านั้น

2) **จัดในโรงเรียนเฉพาะความพิการ** เป็นรูปแบบที่จัดประสบการณ์ทางการเรียนการสอนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแยกออกจากเด็กปกติ โดยทั่วไปจะจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทมาเรียนรวมกัน โรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการมีหลายประเภท เช่น

ก. **โรงเรียนศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น** เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

ข. **โรงเรียนศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน** เช่น โรงเรียนเศรษฐเสถียร โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นต้น

ค. **โรงเรียนศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและการเรียนรู้** เช่น โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา โรงเรียนชุมพรปัญญาอนุกุล เป็นต้น

ง. **โรงเรียนศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ** เช่น โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่ โรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น เป็นต้น

โรงเรียนเฉพาะความพิการเหล่านี้มีเครื่องมือพิเศษที่จำเป็นต้องใช้ในการให้การดูแลและให้การศึกษแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมีทั้งนักเรียนแบบอยู่ประจำ และไปกลับ สำหรับเด็กที่อยู่ประจำนอกจากจะได้รับการศึกษาแล้ว ยังได้รับการฝึกหัดในกิจวัตรประจำวันด้วย

3) **จัดโดยครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเอกชน** การจัดการศึกษาโดยครอบครัว อาจจัดในกรณีที่เด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง ที่จำเป็นต้องอยู่ที่บ้านเนื่องจากปัญหาทางร่างกายหรือจิตใจ ส่วนใหญ่เด็กร่างกายพิการต้องการการศึกษาในรูปแบบนี้ แต่บางครั้งเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์หรือพฤติกรรมและพิการอื่น ๆ ก็ต้องการการศึกษารูปแบบนี้เช่นกัน โดยปกติแล้วเด็กจะต้องอยู่พักที่บ้านเป็นระยะเวลาไม่นานมากนัก ครูพิเศษที่สอนตามบ้านก็จะติดต่อประสานงานกับครูปกติของเด็กอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเอกชน มีลักษณะการจัด ดังนี้

ก. ครอบครัวที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาจหาความรู้ด้วยวิธีเรียนแบบ
ชั้นเรียน หรือแบบทางไกล หรือวิธีเรียนด้วยตนเองตามความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่อง เป็น
การศึกษาที่ใช้สื่อทางไกลเรียนตามอัธยาศัย

ข. ชุมชนหรือองค์กรเอกชนที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษอยู่กลุ่มหนึ่ง อาจ
ตั้งขึ้นเพื่อศึกษาหาความรู้ ด้วยวิธีการเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง การศึกษานอกโรงเรียน ครอบครัว
ชุมชน หรือองค์กรเอกชน อาจเรียนรู้จากสื่อ เอกสาร สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต หรือตามอัธยาศัย

ค. จัดร่วมกับสถานศึกษาที่เด็กอยู่กับครอบครัว หรือในชุมชนและมีครูจาก
สถานศึกษา หรือศูนย์การศึกษาพิเศษไปให้ความรู้

4) จัดในสถานพยาบาล รูปแบบการจัดในสถานพยาบาลนี้จัดเพื่อสอนเด็กใน
กรณีที่เป็นผู้ป่วยเรื้อรัง จำเป็นต้องอยู่ในโรงพยาบาลหรือผู้ที่มีร่างกายพิการจะต้องเข้ารับการรักษา
หรือฟื้นฟูที่โรงพยาบาลเป็นระยะเวลานานติดต่อกัน มีลักษณะการจัด ดังนี้

ก. ให้ความรู้เสริมเป็นบางวิชา เป็นการเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีทักษะ
เพิ่มขึ้น

ข. แนะนำผู้ปกครอง ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อให้นักเรียนได้รับการ
ช่วยเหลือจากผู้ปกครองอย่างถูกวิธี

ค. คลินิก เป็นการให้การฟื้นฟูสภาพบำบัด

ง. จัดเป็นห้องเรียน เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการเรียน
การสอนจากครูประจำห้องเรียน

จ. สอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ป่วยเป็นกลุ่ม

ฉ. สอนรายบุคคลตามเตียงผู้ป่วย เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ป่วยที่ไม่
สามารถเคลื่อนไหวจากเตียงผู้ป่วยได้เลย

5) จัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
ที่มาเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนวัยเรียน หรือผู้พิการภายหลัง ก่อนส่งไปเรียนร่วม โดยมีศูนย์การศึกษา
พิเศษสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ และศูนย์การศึกษาพิเศษของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ซึ่งมี 2 ระดับ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

ก. ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น
เพื่อให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ โดยได้จัดตั้งศูนย์บริการ
ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นและครอบครัวขึ้นที่วิทยาลัยครูสวนดุสิตเมื่อ
ปี พ.ศ. 2533 เพื่อให้บริการแก่ครอบครัวที่มีลูกที่มีความบกพร่องทางการเห็น ช่วยกระตุ้นพัฒนาการ
เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น อายุ 1-7 ปี และส่งเสริมให้พ่อแม่สามารถเลี้ยงลูกที่มีความบกพร่อง
ทางการเห็นได้อย่างถูกวิธี ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติได้

เร็วขึ้น ต่อมาศูนย์นี้ได้เปลี่ยนเป็นศูนย์การศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และเพิ่มการให้บริการเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท และปัจจุบันได้ขยายออกไปตามมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้บริการอย่างทั่วถึง ซึ่งศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนอกจากจะมีหน้าที่ในการผลิตครูทางการศึกษาพิเศษแล้ว ยังให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มการให้บริการแก่นักศึกษาพิการเรียนร่วม และการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และสนับสนุนการเรียนร่วมด้วย

ข. ศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยกระทรวง ศึกษาธิการ ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ) เมื่อ พ.ศ. 2537 ทั้งแผนระยะเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2538-2539) และแผนระยะที่ 8 (ปี พ.ศ. 2540-2544) โดยผู้แทนของคนพิการได้ร่วมในการจัดทำด้วย ซึ่งแผนดังกล่าวกำหนดให้จัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาขึ้นอยู่ในสังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา (ปัจจุบันสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมทุกระดับชั้นเรียน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน พัฒนาการกีฬาและนันทนาการ จ้างครูสอนเสริม (ครูการศึกษาพิเศษ) การจ่ายเงินเพิ่มพิเศษให้แก่ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนางานวิชาการ ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน ให้ทุนการศึกษา รวมทั้งทำงานวิจัยและส่งเสริมให้เอกชนพัฒนางานการศึกษาพิเศษ เป็นต้น ปัจจุบันศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา มีจำนวน 13 ศูนย์ และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด จำนวน 65 ศูนย์ ทั่วประเทศ

6) การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการจัดการศึกษา การวัด และประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาของผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาที่แตกต่างกับคนปกติ โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล ดังนั้นเนื้อหาในหลักสูตรจึงต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของคนพิการ การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อคนพิการ เป็นการศึกษาที่จัดให้คนพิการได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามศักยภาพ ตามความพร้อม และโอกาสของคนพิการเอง หรือคนพิการที่ไม่อาจเรียนรู้ หรือ ได้รับประโยชน์จากวิธีการเรียนด้วยระบบอื่นใด อาจศึกษาโดยตรงจากบุคคลที่มีประสบการณ์ จากสังคม จากสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งความรู้ต่างๆ

1.2 การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ

1.2.1 หลักเกณฑ์การเข้ารับการศึกษาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การพิจารณาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ารับการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่สามารถเข้ารับบริการการศึกษาได้ทันทีทั้งในการศึกษาในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งอาจจะเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ การศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเอกชน องค์กรการกุศลหรือมูลนิธิ หรืออื่น ๆ แล้วแต่กรณี สามารถติดต่อได้โดยตรงที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานนั้น ๆ

2) กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องที่จำเป็นต้องได้รับบริการการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม และกลุ่มที่พิการภายหลัง เด็กกลุ่มนี้มีความจำเป็นจะต้องได้รับบริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มก่อน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้ารับการศึกษา ซึ่งผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กสามารถติดต่อได้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด หรือโรงเรียนเฉพาะความพิการ ซึ่งจัดเตรียมความพร้อมทางด้านต่าง ๆ บริการฟื้นฟูสมรรถภาพและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ปกครอง

1.2.2 การกำหนดประเภทความพิการเพื่อการศึกษา คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้คนพิการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 รวมอยู่ในกลุ่มผู้มีความต้องการพิเศษในการได้รับการศึกษา โดยกำหนดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ 9 ประเภท คือ

- 1) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- 2) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 3) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 4) เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
- 5) เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
- 6) เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- 7) เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
- 8) เด็กออทิสติก
- 9) เด็กที่มีความพิการซ้อน

1.2.3 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ

1) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในประเทศไทยได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2482 โดย มิสเจนเนวีฟ คอลฟิลด์ สุภาพสตรีชาวอเมริกาใต้ริเริ่มก่อตั้ง

โรงเรียนสอนคนตาบอดขึ้นในประเทศไทย ชื่อว่า “โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ” พร้อมกับได้ชักชวนให้ผู้มีจิตกุศลก่อตั้งมูลนิธิโดยจดทะเบียนมูลนิธิขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2482 โดยใช้ชื่อว่า “มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย” มูลนิธินี้ได้ช่วยเหลือในการสนับสนุนด้านการศึกษาสำหรับคนตาบอดในประเทศไทย โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ นับเป็นโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการแห่งแรกของประเทศไทย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ได้ส่งนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้เข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในระดับมัธยมเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียลวิทยาลัย โดยความช่วยเหลือของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย หลังจากนั้นได้ส่งนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นไปเรียนร่วมที่โรงเรียนอื่น ๆ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโอกาสให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาร่วมในโรงเรียนปกติมากขึ้นเป็นลำดับ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโรงเรียนพิเศษเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง คือ โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปี พ.ศ. 2526 นายประหัด ภูหนองโอง ซึ่งเป็นบุคคลตาบอดได้ก่อตั้งมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นองค์กรเอกชนที่ดำเนินงานส่งเสริมการศึกษาสำหรับคนตาบอด ได้สนับสนุนการศึกษาของคนตาบอดในสถานศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับและได้จัดตั้งหน่วยงานในสังกัดขึ้นอีก 5 แห่ง ได้แก่

- (1) ศูนย์พัฒนาการศึกษาคนตาบอด จังหวัดนครราชสีมา
- (2) ศูนย์การศึกษาและฟื้นฟูสมรรถภาพคนตาบอด จังหวัดร้อยเอ็ด
- (3) ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด จังหวัดลำปาง
- (4) โรงเรียนการศึกษาคนตาบอด และคนตาบอดพิการซ้ำซ้อน จังหวัดลพบุรี
- (5) บ้านเด็กตาบอดผู้พิการซ้ำซ้อน กรุงเทพมหานคร

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ ในส่วนขององค์กรเอกชนได้จัดตั้งโรงเรียนพิเศษขึ้นอีกหลายแห่ง ได้แก่ โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดพระมหาไถ่พัทยา และศูนย์บริการและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนตาบอดของมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ อีก 6 แห่ง และได้ขยายการจัดการเรียนแบบเรียนร่วมออกไปอย่างกว้างขวางทุกระดับการศึกษา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ปัจจุบันมีโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ มากกว่า 2,000 แห่ง

ตารางที่ 1 โรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	โรงเรียน	จังหวัด	จำนวนนักเรียน ปี 2550			ระดับการศึกษา
			ชาย	หญิง	รวม	
1	สอนคนตาบอดภาคใต้	สุราษฎร์ธานี	74	46	120	อนุบาล-ม.6
2	สอนคนตาบอดภาคเหนือ	เชียงใหม่	111	95	206	อนุบาล-ม.6
	รวมทั้งสิ้น 2 โรง	2 จังหวัด	185	141	326	

2) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2494 โดยจัดตั้งหน่วยทดลองสอนเด็กหูหนวกขึ้นที่โรงเรียนเทศบาล 17 วัดโสมนัสวิหาร ต่อมาเมื่อมีเด็กมากขึ้น ได้จัดตั้ง “มูลนิธิเศรษฐเสถียร” ขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2495 เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินของกระทรวงศึกษาธิการ และต่อมาได้จัดตั้ง “โรงเรียนเศรษฐเสถียร” ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2496 สำหรับสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยใช้ภาษามือไทย การสะกดนิ้วมือไทย และภาษาไทย พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อมูลนิธิเศรษฐเสถียรเป็น “มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก” และเมื่อ พ.ศ. 2507 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาฯ รับมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์

ปี พ.ศ. 2504 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกขึ้นอีก 1 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร คือ โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ โดยรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเข้าเรียนแบบไป-กลับทั้งชายและหญิง และรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชายแบบอยู่ประจำ ในขณะที่โรงเรียนเศรษฐเสถียรรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเข้าเรียนแบบไป-กลับทั้งชายและหญิง และรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินหญิงแบบอยู่ประจำ หลังจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งโรงเรียนการพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพิ่มขึ้นในส่วนภูมิภาคอีกเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบัน รวมโรงเรียนการพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวนทั้งสิ้น 20 แห่ง ใช้ชื่อว่า โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 15 แห่ง และใช้ชื่ออื่น ๆ อีก 5 แห่ง (ตามตารางที่ 3)

ปี พ.ศ. 2507 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปิดรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประเภทหูตึง เข้าเรียนร่วมในโรงเรียนพญาไท โดยจัดตั้งเป็นชั้นเรียนพิเศษ

คู่ขนานกับชั้นประถมศึกษาปกติ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้สอน และฝึกแก้ไขการพูดให้นักเรียน การจัดการเรียนร่วมในลักษณะนี้ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 วิทยาลัยครูสวนดุสิตได้จัดตั้ง “ศูนย์ทดลองสอนเด็กหูพิการ ชั้นเด็กเล็ก” ในโรงเรียนลอออุทิศ ซึ่งเป็นโรงเรียนอนุบาลประเภทสาธิตที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กทั่วไป เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ปีต่อมาศูนย์ทดลองสอนเด็กหูพิการชั้นเด็กเล็ก ได้จัดให้เด็กอนุบาลทั่วไปเข้าเรียนร่วมกับเด็กอนุบาลหูตึง ซึ่งเป็นวิธีจัดการเรียนร่วมแบบหนึ่งที่เรียกว่า reversed integration จนถึงปี พ.ศ. 2516 จึงได้ส่งเด็กหูตึงเข้าเรียนร่วมในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนพญาไท และในปีต่อ ๆ มาได้ส่งเด็กหูตึงเข้าเรียนร่วมในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอื่นที่จัดการเรียนร่วม เช่น โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนวัดหนัง เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ขยายโครงการเรียนร่วมในระดับประถมศึกษา ระหว่างเด็กหูตึงกับเด็กปกติทั่วไปในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ ออกไปอีกหลายแห่ง เช่น โรงเรียนอนุบาลสามเสน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์เวศม์ โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง ในกรุงเทพมหานคร และในปี พ.ศ. 2529 ได้ขยายโครงการไปสู่ภูมิภาคที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์รัชชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร จังหวัดสกลนคร และโรงเรียนจิตอารีย์ จังหวัดลำปาง เป็นต้น ตั้งแต่นั้นมาการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้รับการพัฒนาขึ้นตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ภาษามือไทย เป็นภาษาประจำชาติของคนหูหนวก ให้โรงเรียนสอนคนหูหนวกเปิดสอนวิชาภาษามือไทยเป็นวิชาบังคับ และให้โรงเรียนทั่วไปเปิดสอนวิชาภาษามือไทยเป็นวิชาเลือกได้

ตารางที่ 2 โรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	โรงเรียน	จังหวัด	จำนวนนักเรียน ปี 2550			ระดับการศึกษา
			ชาย	หญิง	รวม	
1	เศรษฐเสถียรในพระราชูปถัมภ์	กรุงเทพฯ	87	174	261	อนุบาล-ม.6
2	โสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ	กรุงเทพฯ	161	79	240	อนุบาล-ม.6
3	โสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี	นนทบุรี	163	104	267	อนุบาล-ม.6
4	โสตศึกษาจังหวัดนครปฐม	นครปฐม	233	188	421	อนุบาล-ม.4
5	โสตศึกษาจังหวัดสงขลา	สงขลา	151	157	308	อนุบาล-ม.6

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	จังหวัด	จำนวนนักเรียน ปี 2550			ระดับการศึกษา
			ชาย	หญิง	รวม	
6	โสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช	258	202	460	อนุบาล-ม.6
7	โสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์	เพชรบูรณ์	213	173	386	อนุบาล-ม.3
8	โสตศึกษาปานเลิศจังหวัดลพบุรี	ลพบุรี	118	67	185	อนุบาล-ม.5
9	โสตศึกษาเทพรัตน์	ประจวบคีรีขันธ์	115	78	193	อนุบาล-ม.6
10	โสตศึกษาจังหวัดตาก	ตาก	108	102	210	อนุบาล-ม.6
11	โสตศึกษาอนุสารสุนทร	เชียงใหม่	217	117	334	อนุบาล-ม.6
12	โสตศึกษาจังหวัดขอนแก่น	ขอนแก่น	126	138	264	อนุบาล-ม.6
13	โสตศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด	182	148	330	อนุบาล-ม.3
14	โสตศึกษาจังหวัดมุกดาหาร	มุกดาหาร	112	153	265	อนุบาล-ม.6
15	โสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี	อุดรธานี	221	181	402	อนุบาล-ม.6
16	โสตศึกษาจังหวัดสุรินทร์	สุรินทร์	203	185	388	อนุบาล-ม.4
17	โสตศึกษาจังหวัดชัยภูมิ	ชัยภูมิ	140	108	248	อนุบาล-ม.3
18	โสตศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี	กาญจนบุรี	130	103	233	อนุบาล-ม.3
19	โสตศึกษาจังหวัดชลบุรี	ชลบุรี	165	147	312	อนุบาล-ม.6
20	โสตศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี	ปราจีนบุรี	131	94	225	อนุบาล-ม.4
	รวมทั้งสิ้น 20 โรงเรียน	20 จังหวัด	3234	2698	5932	

3) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและการเรียนรู้ องค์การอนามัยโลกได้สำรวจบุคคลที่มีความบกพร่องทางการสติปัญญาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2499-2500 พบว่ามีบุคคลที่มีความบกพร่องทางการสติปัญญา ประมาณร้อยละ 1 ของพลเมืองทั้งประเทศ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดตั้ง “โรงพยาบาลปัญญาอ่อน” ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2503 และได้จัดตั้ง “มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน” ขึ้นในปี พ.ศ. 2505

ปี พ.ศ. 2506 ได้จัดชั้นเรียนพิเศษขึ้นในโรงพยาบาลเพื่อสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อายุระหว่าง 7-18 ปี โดยจัดให้เด็กเรียนตามระดับความสามารถ คือ เด็กปัญญาอ่อนระดับเรียนได้ เด็กปัญญาอ่อนระดับฝึกได้ และเด็กปัญญาอ่อนปัญญาอ่อนระดับรุนแรง ต่อมาในปี

พ.ศ. 2507 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดโรงเรียน และได้พระราชทานนามว่า “โรงเรียนราชานุกูล” นับเป็นโรงเรียนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโรงเรียนแรกในประเทศไทย ปัจจุบันโรงพยาบาลราชานุกูล ได้พัฒนาเป็น “สถาบันราชานุกูล” เพื่อเพิ่มบทบาททางด้านวิชาการ โดยเฉพาะทางด้านพันธุกรรม แต่ยังคงทำหน้าที่สำคัญ คือ จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ปี พ.ศ. 2520 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ได้จัดตั้ง “โรงเรียนปัญญาฉกริ” สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการสติปัญญา ระดับเรียนได้เพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง และหลังจากนั้นได้ขยายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการสติปัญญาไปยังภูมิภาค โดยจัดตั้ง “ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ” ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2524 “ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ที่จังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2526 และ “ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคใต้” ที่จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2530

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ขยายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยได้จัดตั้งโรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาขึ้นทุกภูมิภาคของประเทศ พร้อมทั้งได้ขยายโครงการเรียนร่วมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญากับเด็กปกติทั่วไปในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานออกไปอีกหลายแห่ง จนกระทั่งปัจจุบันมีโรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 19 แห่ง ทั่วประเทศ

ตารางที่ 3 โรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	โรงเรียน	จังหวัด	จำนวนนักเรียน ปี 2550			ระดับการศึกษา
			ชาย	หญิง	รวม	
1	สงขลาพัฒนาปัญญา	สงขลา	185	116	301	อนุบาล-ม.6
2	ชุมพรปัญญาอนุกุล	ชุมพร	170	115	285	อนุบาล-ม.6
3	นครศรีธรรมราชปัญญาอนุกุล	นครศรีธรรมราช	239	148	387	อนุบาล-ม.4
4	ภูเก็ตปัญญาอนุกุล	ภูเก็ต	190	106	296	อนุบาล-ม.3
5	สุพรรณบุรีปัญญาอนุกุล	สุพรรณบุรี	287	157	444	อนุบาล-ม.3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	จังหวัด	จำนวนนักเรียน ปี 2550			ระดับการศึกษา
6	นครสวรรค์ปัญญานุกูล	นครสวรรค์	187	136	323	อนุบาล-ม.6
7	เพชรบุรีปัญญานุกูล	เพชรบุรี	152	118	270	อนุบาล-ม.3
8	ลพบุรีปัญญานุกูล	ลพบุรี	173	125	298	อนุบาล-ม.6
9	พิจิตรปัญญานุกูล	พิจิตร	196	128	324	อนุบาล-ม.3
10	กาวิละอนุกุล	เชียงใหม่	250	154	404	อนุบาล-ม.6
11	เชียงรายปัญญานุกูล	เชียงราย	180	136	316	อนุบาล-ม.3
12	แพร่ปัญญานุกูล	แพร่	226	178	404	อนุบาล-ม.5
13	พิษณุโลกปัญญานุกูล	พิษณุโลก	252	166	418	อนุบาล-ม.6
14	น่านปัญญานุกูล	น่าน	238	162	400	อนุบาล-ม.3
15	กาฬสินธุ์ปัญญานุกูล	กาฬสินธุ์	283	187	470	อนุบาล-ม.4
16	อุบลปัญญานุกูล	อุบลราชธานี	214	146	360	อนุบาล-ม.6
17	นครราชสีมาปัญญานุกูล	นครราชสีมา	262	174	436	อนุบาล-ม.6
18	ระยองปัญญานุกูล	ระยอง	229	146	375	อนุบาล-ม.6
19	ฉะเชิงเทราปัญญานุกูล	ฉะเชิงเทรา	216	111	327	อนุบาล-ม.3
	รวม		4129	2709	6838	

4) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ

ระหว่าง ปี พ.ศ. 2494-2495 โรคไขสันหลังอักเสบ หรือโรคโปลิโอได้ระบาดในประเทศไทย กลุ่มอาสาสมัครสตรีนำโดย หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร ได้ร่วมกันก่อตั้ง “มูลนิธิสงเคราะห์คนพิการ” ขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือบุคคลพิการทางร่างกาย และต่อมาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ของมูลนิธิ จึงได้ชื่อว่า “มูลนิธิสงเคราะห์คนพิการ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” และในปี พ.ศ. 2501 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้จัดทำโครงการสอนเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคไขสันหลังอักเสบขึ้นใน โรงพยาบาลศิริราช นับเป็นการเริ่มต้นการจัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

ต่อมา ปี พ.ศ. 2508 มูลนิธิสงเคราะห์คนพิการในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้จัดตั้ง “โรงเรียนศรีสังวาลย์” ขึ้น เพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่พิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 นับเป็นโรงเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ โรงเรียนแรกในประเทศไทย พร้อมกันนั้นได้จัดตั้ง “ศูนย์บริการเด็กพิการ” เพื่อให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพด้วย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา โครงการสอนเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคไขสันหลังอักเสบหรือโรคโปลิโอ ได้ดำเนินการมาโดยตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งได้รวมถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสุขภาพ หรือโรคอื่น ๆ ที่ต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลาติดต่อกันนาน ๆ เข้ามาในโครงการจัดการศึกษาดังกล่าวด้วย ปัจจุบันได้ขยายไปยังโรงพยาบาลอื่น ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด และต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ ขึ้นอีก 2 แห่ง คือ โรงเรียนศรีสังวาลย์จังหวัดเชียงใหม่ และ โรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สำหรับในส่วนของภาคเอกชนนั้น บาทหลวงเรย์มอน เบรนนัน หรือ คุณพ่อเรย์ได้ก่อตั้ง “โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่พัทยา” ขึ้น เมื่อ ปี พ.ศ. 2530 เพื่อฝึกอาชีพให้แก่คนพิการทางร่างกายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพได้พัฒนาออกไปอย่างมาก ถึงแม้จะมีโรงเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพน้อย แต่โครงการเรียนร่วมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ กับเด็กปกติทั่วไป ทั้งในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกโรงเรียน และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางขึ้น พร้อมกันนั้นรัฐบาลก็ได้สนับสนุนให้ปรับอาคารเรียนในสถานศึกษาทุกระดับ ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ ที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น รวมทั้งปัจจุบันสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้จัดทำโครงการเรียนร่วมกับมูลนิธิและกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และจัด โครงการสอนเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังและปัญญาอ่อนในโรงพยาบาลต่าง ๆ อีกหลายแห่งด้วย

ตารางที่ 4 โรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	โรงเรียน	จังหวัด	จำนวนนักเรียน ปี 2550			ระดับการศึกษา
			ชาย	หญิง	รวม	
1	ศรีสังวาลย์เชียงใหม่	เชียงใหม่	110	69	179	อนุบาล-ม.4
2	ศรีสังวาลย์ขอนแก่น	ขอนแก่น	84	76	160	อนุบาล-ม.3
	รวมทั้งสิ้น 2 โรง		194	145	339	

1.3 การเรียนร่วม

1.3.1 ความหมายของการเรียนร่วม

การเรียนร่วม หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมทางด้านทักษะต่าง ๆ ให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจนมีความพร้อมถึงระดับหนึ่ง แล้วส่งต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไปเรียนร่วมในระบบโรงเรียนปกติ โดยอาจจัดได้หลายรูปแบบ และมีลักษณะการจัดที่แตกต่างกันซึ่งสามารถเลื่อนไหลได้ตามความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล แต่มีหลักการที่สำคัญ คือ การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับโอกาสเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไป โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่ายให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กให้สูงสุด (คณะอนุกรรมการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ, 2543)

การเรียนร่วม เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนปกติในลักษณะต่าง ๆ เช่น เรียนในชั้นเรียนพิเศษแยกจากเด็กปกติ เรียนในห้องเรียนปกติร่วมกับเด็กปกติเป็นบางวิชา เรียนในห้องเรียนปกติร่วมกับเด็กปกติทุกวิชา แต่เมื่อมีปัญหาการเรียนเมื่อใด จะได้รับการช่วยเหลือโดยครูเสริมวิชาการในห้องเรียนพิเศษที่จัดไว้เฉพาะ เมื่อปัญหาได้รับการแก้ไข เด็กจะกลับไปเรียนร่วมกับกลุ่มเช่นเดิม (นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ, 2551)

การเรียนร่วมเด็กต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปกติทั่วไปในระดับหนึ่ง เด็กจึงจะได้รับโอกาสให้เข้าเรียนร่วม โรงเรียนเพียงแต่จัดบริการสนับสนุนช่วยเหลือเพิ่มเติม ฉะนั้นหากเด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูเข้าใจ เด็กก็จะได้รับโอกาสให้เข้าเรียนร่วมและได้รับการสนับสนุนให้สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพให้ได้สูงสุด แต่หากเด็กไปเข้าเรียนในโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูไม่เข้าใจ เด็กก็จะขาดโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ (เบญจา ชลธารันนท์, 2544)

1.3.2 เกณฑ์พิจารณาเด็กที่มีความต้องการพิเศษส่งเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

การพิจารณาเด็กที่มีความต้องการพิเศษส่งเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ มีดังนี้

- 1) พิจารณาเด็กเป็นรายกรณี
- 2) อายุอยู่ในวัยเดียวกันกับเด็กปกติ ในระดับชั้นเรียนเดียวกัน
- 3) หากเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรพิจารณาระดับสติปัญญาพร้อมกับทักษะการสื่อสาร การดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน และทักษะทางสังคม
- 4) ได้รับการเตรียมความพร้อมทางวิชาการ
- 5) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กพิจารณาพร้อมกับครูการศึกษาพิเศษหรือครูปกติ
- 6) เด็กที่มีความพิการรุนแรง อาจเลือกรูปแบบการจัดการเรียนร่วมเป็นลักษณะชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ

อย่างไรก็ตามการเรียนร่วมจะต้องพิจารณาถึงประเภท และความรุนแรงของความบกพร่อง เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายส่วนใหญ่อยังเรียนอยู่ในโรงเรียนพิเศษ มีเข้าเรียนในโรงเรียนเรียนร่วมบ้างแต่ไม่มากนัก เด็กที่มีความบกพร่องในระดับปานกลางให้เข้าเรียนร่วมมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีปัญหาในการเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ และเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมไม่รุนแรง เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนปกติ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในประเทศต่าง ๆ ที่เจริญแล้วต่าง ๆ แนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษเป็นไปในทางการจัดเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจนถึงระดับหนึ่ง แล้วส่งเด็กไปเรียนร่วมในระบบโรงเรียนปกติ โดยอาจจัดได้หลายรูปแบบ และมีลักษณะการจัดที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถปรับได้ตามความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (special needs)

1.3.3 รูปแบบของการเรียนร่วม รูปแบบของการเรียนร่วม มีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) การเรียนร่วมบางเวลา (integration) หมายถึง การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ แต่เด็กเหล่านี้อาจถูกจัดให้อยู่รวมกันเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กเรียนวิชาหลักในชั้นพิเศษ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนบางวิชา เด็กมีโอกาสไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น วิชาพลศึกษา วิชาดนตรี เป็นต้น หรือเด็กอาจมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กีฬา งานแสดงต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น โดยคาดหวังว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะมีโอกาสแสดงออก และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ

2) การเรียนร่วมเต็มเวลา (mainstreaming) หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนในชั้นเดียวกันกับเด็กปกติตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน เด็กปกติได้รับการเรียนการสอนและบริการนอกห้องเรียนอย่างไร เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ได้รับการเช่นเดียวกัน จุดประสงค์สำคัญของการเรียนร่วมเต็มเวลา ก็เพื่อให้เด็กเข้าใจซึ่งกันและกัน ตอบสนอง

ความต้องการซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กปกติเกิดการยอมรับความหลากหลายของมนุษย์ สร้างความเข้าใจว่าคนเราเกิดมาไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกอย่าง ท่ามกลางความแตกต่างกัน มนุษย์เราก็ต้องการความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่เช่นเดียวกันทุกคน

3) การร่วมสอน (co-teaching) หมายถึง การที่ครู 2 คน ร่วมกันสอนชั้นเดียวกันในวิชาเดียวกัน และในเวลาเดียวกัน การสอนเด็กในชั้นเรียนร่วมนั้นไม่จำเป็นที่ครูจะดึงเด็กออกจากห้องปกติไปเรียนในห้องเสริมวิชาการในบางเวลา แต่จัดให้ครูเสริมวิชาการ หรือครูการศึกษาพิเศษที่สอนห้องพิเศษในโรงเรียนปกติมาสอนในห้องปกติ โดยร่วมกันสอนกับครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชา ในบางชั่วโมงครูคนหนึ่งอาจสอนเด็กทั้งชั้นในขณะที่ครูอีก 1 คน อธิบายให้เด็ก 2-3 คน เข้าใจในเนื้อหาเดียวกัน หรือครูอาจสอนเด็กเป็นรายบุคคลในห้องเดียวกันก็ได้ หรือครูคนหนึ่งอาจเป็นผู้สอน ครูอีกคนหนึ่งอาจตรวจดูเด็กว่าเด็กตั้งใจฟัง และเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น การร่วมสอนจะให้ได้เกิดผลดี ครูทั้งสองคนจะต้องร่วมกันดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) การวางแผนร่วมกัน การวางแผนมีความสำคัญมาก ครูทั้ง 2 คนจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในการวางแผนร่วมกันว่าใครจะทำอย่างไรบ้าง
- (2) อภิปรายร่วมกัน กำหนดเป้าหมายร่วมกันว่าต้องการให้เด็กทำอะไรได้บ้าง การสอนจะดำเนินไปด้วย หากครูทั้ง 2 คนเข้าร่วมกัน และมีความเชื่อในปรัชญาของการร่วมสอน
- (3) เอาใจใส่รายละเอียดต่าง ๆ เช่น กิจวัตรของห้องเรียน การขออนุญาตออกนอกห้องเรียน การส่งงาน ระเบียบอื่น ๆ ของห้องเรียน การจัดป้ายนิเทศ การให้คะแนน เป็นต้น
- (4) กำหนดบทบาทและหน้าที่ของครูแต่ละคนร่วมกัน เช่น หน้าที่ครูที่สอนเด็กปกติ หน้าที่ครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น
- (5) ร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดี โดยทั่วไปแล้วการร่วมสอนมักจะทำให้ครูการศึกษาพิเศษไปสอนร่วมกับครูประจำชั้นในห้องปกติ ซึ่งมีเด็กเรียนร่วมอยู่ด้วย บรรยากาศควรเป็นบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร เช่น ควรมีชื่อครูทั้ง 2 คนติดอยู่ที่หน้าห้อง มีการแนะนำนักเรียนให้รู้จักครูการศึกษาพิเศษ ตลอดจนชี้แจงให้เด็กทั้งห้องทราบถึงการเปลี่ยนแปลง
- (6) ร่วมกันแก้ปัญหา หากมีปัญหาเกิดขึ้น ครูทั้ง 2 คน จะต้องเปิดใจในการแก้ปัญหา อาจเป็นปัญหาความไม่ลงรอยทางด้านวิชาการ หรือทางสังคม ครูทั้ง 2 คนจะต้องพูดคุยกันจนหาข้อยุติได้

1.4 การศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) หรือการจัดการศึกษาโดยวิธีเรียนรวม เป็นแนวคิดใหม่ทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ว่าโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติ หรือเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนที่ผู้ปกครองนำมาเข้าโรงเรียน ทางโรงเรียนจะต้องรับเด็กไว้ และจะต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสม การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมยังมีความหมายไปถึงการศึกษาที่ไม่แบ่งแยกในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา ตลอดจนการดำรงชีพของคนในสังคม การศึกษายึดหลักว่าจะต้องดำเนินไปในลักษณะ “รวมกัน” ที่ทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทุกคนยอมรับซึ่งกันและกัน ทุกคนยอมรับว่ามี “ผู้พิการ” อยู่ในสังคม และเขาเหล่านั้นต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกันกับคนปกติโดยไม่มีการแบ่งแยก

1.4.1 ความหมายของการศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนในระบบการศึกษาเดียว โดยไม่แยกว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องไปเรียนในสถานศึกษาเฉพาะความพิการ รวมทั้งเด็กต้องได้รับการสนับสนุนทุกด้าน เช่น ทางด้านการแพทย์ ด้านวิชาการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ เทคนิคการเรียนการสอน สถานที่ เป็นต้น รวมทั้งจัดให้มีบุคลากรสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เด็กทุกคนได้เรียนรวมในสถานศึกษาเดียวกัน (เบญญา ชลธารินทร์, 2544)

การศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การศึกษาสำหรับเด็กทุกคน โดยรับเข้ามาเรียนรวมกัน ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษโดยไม่มีการแบ่งแยกเด็กปกติและเด็กพิเศษ และจัดให้มีบริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล (ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

1.4.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นคำที่กล่าวขวัญกันมากในวงการศึกษาพิเศษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ในประเทศตะวันตก เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลถือว่าเป็นนโยบายสำคัญในการจัดการศึกษาพิเศษ โดยการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และกำหนดมาตรการหลายอย่างให้โรงเรียนปฏิบัติตาม ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการให้โรงเรียนนำแนวคิดนี้มาใช้ เช่นเดียวกับประเทศสหราชอาณาจักรก็มีแนวโน้มในลักษณะนี้เช่นกัน และแนวคิดนี้ได้แพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก

นักการศึกษาบางกลุ่มกล่าวว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม มีความหมายเช่นเดียวกับการเรียนร่วม แต่ความจริงแล้วคำว่าจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีความหมายคล้ายกับคำว่าการศึกษาเพื่อปวงชน ตามปฏิญญาขององค์การการศึกษาและวัฒนธรรม หรือองค์การยูเนสโก (United

Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) แห่งองค์การสหประชาชาติ และในปี พ.ศ. 2537 องค์การยูเนสโกได้จัดประชุมระดับโลกขึ้นที่เมืองซาลามังกา ประเทศสเปน ที่ประชุมได้สนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมและมีนโยบายประกาศว่า

- 1) เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา สิทธินี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคน
- 2) เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร มีความสนใจ ความสามารถ และความต้องการในการเรียนรู้แตกต่างกัน
- 3) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กจะต้องจัดให้สอดคล้องกับลักษณะที่หลากหลายของเด็กในข้อ 2

4) เด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา จะต้องมีส่วนในการได้รับการศึกษา ในโรงเรียนปกติทั่วไป ทางโรงเรียนจะต้องจัดบริการทางการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้ด้วย

5) การให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนรวมกับเด็กปกติ เป็นการจัดการแบ่งแยกทางสังคมอย่างหนึ่ง การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการสอนคนให้ดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้นการศึกษาจึงควรเป็นลักษณะของการศึกษาเพื่อคนทุกคน ไม่ใช่การศึกษาที่จัดให้เด็กปกติในโรงเรียนหนึ่ง และเด็กที่มีความต้องการพิเศษในอีกโรงเรียนหนึ่ง

หลักการดังกล่าวขององค์การยูเนสโกให้ทุกประเทศนำไปปฏิบัติและมีการติดตามผล โดยจัดประชุมระดับโลกที่หาดจอมเทียน เมืองพัทยา จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับโลก ระดับประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาทั้งหลาย เน้นการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมกันทั้งสิ้น

จากปรัชญาดังกล่าว การจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ จะต้องให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาได้เรียนร่วมกับเด็กปกติตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กพึงมีไม่ว่าเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กออทิสติก เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อนหรือเด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ เช่น เด็กต่างภาษา และวัฒนธรรม เด็กในถิ่นห่างไกลทุรกันดาร เด็กในชุมชนแออัด เด็กข้างถนนที่ไม่มีหลักแหล่งแน่นอน เด็กที่เป็นบุตรของคนงานก่อสร้าง เด็กเหล่านี้ควรได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเด็กปกติ ในโรงเรียนเดียวกัน

1.4.3 หลักการของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นปรัชญา เป็นแนวคิด เป็นความเชื่อของการศึกษาและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ แนวคิดนี้อาจสะท้อนหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1) ความยุติธรรมในสังคม (social justice) เด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อเด็กปกติทุกคนได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็สมควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติด้วย หากมีการกีดกันไม่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนใน

ระบบการศึกษาปกติ หลายคนมีความเชื่อว่านั้นคือความ ไม่ยุติธรรมในสังคม ซึ่งสังคมใดไม่มีความยุติธรรมสังคมนั้นจะนำมาซึ่งความสับสนวุ่นวายในภายหลัง

นักการศึกษาจำนวนมากเชื่อว่า ความยุติธรรมในสังคม ซึ่งจะนำมาซึ่งความสงบสุขในสังคมนั้น มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางสังคมของเด็ก กล่าวคือ เด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา ต้องการความรัก ความเข้าใจ ต้องการการยอมรับ ต้องการมีบทบาทและการมีส่วนร่วมในสังคม การศึกษาพิเศษในอดีตที่ผ่านมาเห็นความแตกต่างมากกว่ามุ่งเน้นความเหมือน มุ่งเน้นจุดอ่อนหรือความไม่สามารถของเด็ก มากกว่าจะเน้นความสามารถ ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความสามารถมากมายแตกต่างกันไป บางคนมีความสามารถมากกว่าคนปกติ ดังนั้นแนวการจัดการศึกษาพิเศษจึงมุ่งเน้นความสามารถของเด็ก และการยอมรับของสังคม

2) การคืนสู่สภาวะปกติ (normalization) ในช่วงเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา มีความเคลื่อนไหวในการจัดการศึกษาพิเศษในลักษณะที่เป็นการคืนสู่สภาวะปกติ ซึ่งหมายถึงการจัดสภาพการณ์ใด ๆ เพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ สามารถได้รับบริการเช่นเดียวกับคนปกติ เช่นในด้านที่อยู่อาศัย ในอดีตคนพิการมักถูกส่งเข้าไปอยู่รวมกันในสถานสงเคราะห์ ต่อมามีการสร้างบ้านสำหรับคนพิการขึ้นในชุมชนเพื่อให้เขาคำรงชีพอยู่ในสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การสร้างสถานสงเคราะห์คนพิการในรูปแบบต่าง ๆ จึงลดลงและหันมาให้บริการแก่ผู้บกพร่องในลักษณะดังกล่าวแทน ผู้ที่มีความบกพร่องอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนปกติ

ความเคลื่อนไหวนี้ มีขึ้นในระบบการศึกษาเช่นเดียวกัน มีการหยุดขยายโรงเรียนเฉพาะทางหรือโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ เช่น โรงเรียนโสตศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนสอนเด็กปัญญาอ่อน แต่กลับมาส่งเสริมให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนปกติ เด็กที่มีอยู่ในโรงเรียนเฉพาะทั้งหลายก็ถูกส่งกลับบ้าน เพื่อให้เรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน

3) สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (least restrictive environment) หลักสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาพิเศษก็คือ การจัดให้เด็กเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด จึงจะเป็นผลดีกับเด็กมากที่สุดและได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โรงเรียนพิเศษเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนโสตศึกษา หรือโรงเรียนเฉพาะทางประเภทอื่น ๆ รวมถึงชั้นเรียนพิเศษด้วย เป็นสถานที่จัดอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่มีข้อจำกัด เนื่องจากเด็กต้องถูกจำกัดให้อยู่ในโรงเรียนเฉพาะไม่สามารถเรียนในโรงเรียนปกติได้ โรงเรียนเรียนร่วมจึงเป็น โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้กับทุกคน รวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาด้วย นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ครูได้เข้าใจเด็กกว่ายังมีเด็กประเภทนี้อยู่ในโลกที่สามารถอยู่รวมสังคมกับคนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมควรให้ความตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่มีการแบ่งแยก ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ควรให้การยอมรับว่า มนุษย์เรานั้นมีความหลากหลาย ความเข้าใจอันดีเป็นความเข้าใจพื้นฐานที่จะทำให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ ที่จะให้คนในสังคมอยู่รวมกันได้

อย่างไรก็ตามเด็กทุกคนไม่จำเป็นต้องเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ การเลือกว่าจะเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ หรือในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการควรเป็นการตัดสินใจร่วมกันของเด็ก ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะอาจมีบางรายที่จำเป็นต้องเรียนในโรงเรียนพิเศษก็ได้ หากสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อเด็กมากกว่า โรงเรียนเรียนร่วม

4) การเรียนรู้ (learning) เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กปกติ หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาก็ตาม ในอดีตที่ผ่านมาหลายคนเชื่อว่าเด็กปัญญาอ่อนไม่สามารถเรียนหนังสือได้ แต่ต่อมามีการพิสูจน์ว่าเด็กปัญญาอ่อนก็สามารถเรียนหนังสือได้ ที่เห็นเด่นชัดก็คือ เด็กปัญญาอ่อนประเภทเรียนได้ สามารถเรียนหนังสือได้ อาจเรียนสำเร็จในชั้นประถมศึกษาหรือในระดับชั้นที่สูงกว่า หากเด็กมีความพร้อม และได้รับการสนับสนุนอย่างถูกต้อง และถูกวิธี เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก แม้จะไม่สามารถเรียนหนังสือได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ แต่ก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ได้ดีกับการเรียนเก่งนั้นแตกต่างกัน เด็กที่เรียนเก่งอาจเก่งในเนื้อหาวิชา บางคนอาจจะเก่งทำข้อสอบได้ดี จึงทำให้เด็กได้คะแนนดี และได้รับการยกย่องว่าเป็นเด็กเรียนเก่ง แต่ในขณะนี้หลักสูตรเปลี่ยนไป วิธีวัดผลเปลี่ยนไป การจัดการเตรียมการสอนเปลี่ยนไปจากเดิม ทำให้ความเก่งของเด็ก ได้รับการประเมินในแนวที่แตกต่างไปด้วย เด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายคนอาจเป็นเด็กเรียนเก่ง หลายคนอาจเรียนรู้ได้ดี แต่การเรียนการสอนจะต้องจัดให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก สอดคล้องกับระดับความสามารถของแต่ละคน การสอนให้จำอย่างเดียวไม่ถือว่าเป็นการสอนที่ดี และไม่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดี เพราะเด็กที่เรียนรู้ได้ดีในเนื้อหาวิชาอาจไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตการงานก็ได้ การเรียนที่ดีอาจพิจารณาได้จากการที่เด็กมีความพึงพอใจในการเรียน มีความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำ ซึ่งความพึงพอใจอาจแตกต่างกันไปในแต่ละคน ดังนั้น โรงเรียนที่จะจัดการเรียนร่วมได้ดี ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี ควรปรับกระบวนการเสียใหม่ตั้งแต่ปรัชญาการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผลให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ที่แท้จริงของเด็ก

1.4.4 แนวโน้มของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมไปในหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการในการสอนนักเรียนที่เรียนร่วมให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะกล่าวถึงแนวโน้มที่สำคัญ ซึ่งมีดังนี้

1) ลดบทบาทของห้องเสริมวิชาการ ห้องเสริมวิชาการ (resource room) เคยมีบทบาทมากในการสอนเด็กเรียนร่วม รูปแบบของการเรียนร่วมในลักษณะนี้ ครูจะดึงเด็กออกมาสอน

(pull-out program) ในห้องพิเศษที่จัดขึ้นต่างหาก ห้องเรียนแบบนี้เรียกว่าห้องเสริมวิชาการ หรือห้องเสริมทักษะ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 5 รูปแบบด้วยกันคือ

(1) ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กแต่ละประเภท เช่น ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กปัญญาอ่อน ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กออทิสติก เป็นต้น วัสดุอุปกรณ์ภายในห้องมีไว้สำหรับเด็กแต่ละประเภทโดยเฉพาะ

(2) ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาทุกประเภท เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมีมากเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กที่ได้รับการจำแนกประเภทแล้ว ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก

(3) ห้องเสริมวิชาการแบบไม่จำแนกประเภทเด็ก เป็นห้องเสริมวิชาการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคน แต่ไม่แยกว่าเป็นเด็กประเภทใด ทุกคนมีสิทธิใช้ทรัพยากรในห้องนี้

(4) ห้องเสริมวิชาการเฉพาะทักษะ เช่น ห้องสำหรับวิชาคณิตศาสตร์ ห้องสำหรับวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

การเรียนแบบนี้ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง มีปัญหาในการบริหาร ดังนั้นการจัดการเรียนร่วมจึงเปลี่ยนจากการดึงเด็กออกมาสอนให้ห้องเสริมวิชาการ มาเป็นการให้เด็กเรียนในห้องปกติ และนำทรัพยากรมาให้บริการให้ห้องปกติแทน เช่น อาจมีครู 1 คน หรือมีครู 2 คน ตามเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เข้าไปคอยช่วยเหลือเด็กในห้องเรียนรวม เป็นต้น

2) การปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (adaptive learning environment: ALEM) รูปแบบนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

(1) การศึกษาลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาเป็นการศึกษาความสามารถของเด็ก จุดอ่อนของเด็กอาจได้ข้อมูลมาจากการทดสอบ อาจใช้แบบทดสอบมาตรฐาน และแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น หรือจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

(2) การกำหนดแนวการเรียน ครูจะต้องศึกษาหลักสูตร และจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กที่พบในข้อ 1 จะต้องวางแผนการจัดชั้นเรียนให้มีขนาดเหมาะสม วางแผนการปรับพฤติกรรมของเด็ก

(3) จัดหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เช่น สภาพการจัดโต๊ะเรียน การจัดห้องเรียนให้สวยงาม การจัดครูเข้าสอน การให้ความรู้แก่ครูผู้สอน การจัดบริการเสริมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการเรียนการสอน

(4) จัดขอบเขตของการดำเนินการ หมายถึง การดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนว่าจะจัดเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนรวมห้องเดียว หรือดำเนินการสำหรับเด็กทุกคนในโรงเรียน เป็นต้น

(5) ดำเนินการสอน ดำเนินการสอนไปตามแผนที่กำหนด เด็กทุกคนที่เข้าร่วมโครงการจะต้องมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ไม่ว่าจะเป็เด็กปกติหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูจะต้องแสดงพฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์ตามที่แผนกำหนด

(6) การประเมินผล ซึ่งส่วนมากพิจารณาจากผลงานของเด็ก จากทักษะที่เด็กแสดงออก จากทัศนคติที่เปลี่ยนไปของนักเรียน ของครู ของผู้บริหาร และของผู้ปกครอง

2. หน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่คนพิการ

หน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่คนพิการในปัจจุบัน มีอยู่หลายหน่วยงาน และหลายสังกัด แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่คนพิการที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาและศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด โรงเรียนเรียนร่วม

2.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เป็นหน่วยงานที่สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งขึ้นสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยกระทรวง ศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ) เมื่อ พ.ศ. 2537 ทั้งแผนระยะเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2538-2539) และแผนระยะที่ 8 (ปี พ.ศ. 2540-2544) โดยผู้แทนของคนพิการได้ร่วมในการจัดทำด้วย ซึ่งแผนดังกล่าวกำหนดให้จัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาขึ้นอยู่ในสังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา (ปัจจุบันสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมทุกระดับชั้นเรียน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา การจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน พัฒนาการกีฬาและนันทนาการ จ้างครูสอนเสริม (ครูการศึกษาพิเศษ) การจ่ายเงินเพิ่มพิเศษให้แก่ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนางานวิชาการ ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน ให้ทุนการศึกษา รวมทั้งทำงานวิจัยและส่งเสริมให้เอกชนพัฒนางานการศึกษาพิเศษ เป็นต้น ซึ่งศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาได้จัดตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 มีจำนวน 13 ศูนย์ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ชื่อและที่ตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา

ที่	ศูนย์การศึกษาพิเศษ	สถานที่ตั้ง
1	ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง	เขตดินแดง กรุงเทพฯ
2	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1	อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 2	อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
4	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3	อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
5	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 4	อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
6	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 5	อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
7	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6	อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
8	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7	อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
9	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8	อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
10	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9	อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
11	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
12	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
13	ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12	อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา ดังนี้

- 1) วางแผน กำหนดนโยบาย และแผนงานการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการแห่งชาติ และน่านโยบายระดับชาติไปปฏิบัติ
- 2) จัดทำ ส่งเสริมและประสานงาน การจัดทำ โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลให้แก่คนพิการ
- 3) จัดระบบส่งต่อคนพิการ ประสานงานและกำกับดูแลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในเขตการศึกษาที่รับผิดชอบ
- 4) จัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก จัดสื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดรวมถึงการจัดครูเดินสอน และอาสาสมัคร แก่คนพิการและสถานศึกษา
- 5) วิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก สื่ออุปกรณ์ สำหรับคนพิการทุกประเภท
- 6) พัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรที่จัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
- 7) นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

8) เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศด้านการศึกษาเพื่อคนพิการ ระดับเขตการศึกษา

- 9) ประสานงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 10) จัดทำและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
- 11) จัดทำรายงานการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในเขตพื้นที่การศึกษา
- 12) จัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยเพื่อคนพิการในจังหวัดที่ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาตั้งอยู่
- 13) จัดตั้งสหวิทยาเขตเพื่อคนพิการ สำหรับสถานศึกษาเพื่อคนพิการในเขตบริการ
- 14) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบ

ต่อมาได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดขึ้นจำนวน 63 ศูนย์ ซึ่งเมื่อรวมกับศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 13 ศูนย์ รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 76 ศูนย์ ครอบคลุมทุกจังหวัดในประเทศไทย สำหรับจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาจะทำหน้าที่เป็นศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดด้วย โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ดังนี้

- 1) ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือแรกพบความพิการอันเป็นบริการสำคัญอันดับแรกสำหรับคนพิการ
- 2) ให้บริการเตรียมความพร้อมเด็กพิการก่อนส่งเข้าเรียนในโรงเรียนเรียนร่วม หรือโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ
- 3) บริการให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตรหลานที่พิการ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญสำหรับคนพิการ
- 4) ช่วยเหลือครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเรียนร่วม
- 5) เสริมความรู้ให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน
- 6) บริการอื่นที่จำเป็นต่อการให้บริการการศึกษาสำหรับคนพิการ เป็นต้น

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันมีอยู่ 185 เขตทั่วประเทศ มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำหรับในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล มีจำนวน 6 เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

2.4.1 จังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็น 3 เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

- 1) เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 สำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง
- 2) เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 สำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอหาดใหญ่
- 3) เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 สำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอนาทวี

2.4.2 จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

- 1) เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เขต 1 สำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง
- 2) เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เขต 2 สำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอตะโหมด

หมายเหตุ เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เขต 2 เพิ่งแยกออกมาจากเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เมื่อปี พ.ศ. 2551

2.4.3 จังหวัดสตูล มีเขตเดียว คือ เขตพื้นที่การศึกษาสตูล สำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง

2.3 โรงเรียนเรียนร่วม

โรงเรียนเรียนร่วม หมายถึง โรงเรียนที่รับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมาเรียนอยู่ในห้องเดียวกับนักเรียนปกติ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษบางประเภท เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือมีความบกพร่องทางการได้ยิน หรือพิการด้านร่างกายบางส่วนแต่ยังสามารถช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง ในการจัดให้นักเรียนเรียนร่วมเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้แบบเอื้ออาทร ทำให้เด็กที่ได้อยู่ร่วมชั้นเรียนอย่างมีความสุข

ในระบบการจัดการศึกษาแต่เดิมจะจัดรูปแบบเดียว คือ การศึกษาปกติทั่วไป (Regular Education) โดยไม่ได้มีการคำนึงถึงเด็กพิการหรือเด็กที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในระบบปกติทั่วไป แต่ต่อมามีกลุ่มเด็กพิการที่นักการศึกษาเห็นว่าสามารถให้การศึกษาได้ จึงได้จัดเป็นโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการให้กับกลุ่มเด็กพิการเหล่านั้น จึงได้มีกำเนิดการศึกษาพิเศษ (Special Education) ขึ้น

การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในยุคต้น ๆ เป็นการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กเหล่านี้โดยเฉพาะ เช่น โรงเรียนสอนคนหูหนวก โรงเรียนสอนคนตาบอด เป็นต้น ในประเทศทางตะวันตกที่ระบบการศึกษาเจริญก้าวหน้ามาแล้วนั้น นักการศึกษาได้พิจารณาเห็นว่า โรงเรียนพิเศษที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะนั้น ไม่เหมาะสมหลายประการ ผิดหลักการที่จัดแยกเด็กออกเป็น “ชนส่วนน้อย” ของสังคมและขัดแย้งกับสิทธิพื้นฐานของเด็ก และของผู้ปกครองที่เด็กควรมีสสิทธิลีกว่าจะเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ หรือเรียนในโรงเรียนพิเศษ จึงมีแนวโน้มที่จะให้เด็กเรียนร่วมในโรงเรียนปกติมากขึ้น จึงเกิดวิธีการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เรียกว่า การเรียนร่วม (Integrated Education หรือ Mainstreaming) โดยรัฐบาลของหลายประเทศได้กำหนดมาตรการให้โรงเรียนจัดการเรียนร่วม ดังนั้นในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาเด็กที่มีความต้องการ

พิเศษจึงเข้าเรียนในโรงเรียนปกติมากขึ้น เด็กที่อยู่ในโรงเรียนพิเศษอยู่แล้วที่พอจะเรียนได้ก็ย้ายออกมาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นปีการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยมีนโยบายหลักในการเร่งขยายบริการการศึกษาเพื่อคนพิการ ให้คนพิการที่ต้องการเรียนต้องได้เรียน โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสเข้ารับบริการการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสม โรงเรียนในระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 1-2) เริ่มให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการรับเด็กพิการเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมากขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ.2547 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม จึงได้จัดทำโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมขึ้น โดยกำหนดจำนวนโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา และหลักเกณฑ์วิธีการคัดเลือกโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และมอบหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาคัดเลือกโดยโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จะต้องมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง
2. จัดทำข้อมูลและสารสนเทศของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน
3. พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ
4. คัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษในโรงเรียน
5. จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษ
6. จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษในโรงเรียนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
7. ปรับสภาพแวดล้อม บรรยากาศ จัด/ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล
8. วิจัยและและพัฒนาระบบการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษในโรงเรียน
9. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

2.4 โรงเรียนเฉพาะความพิการ

โรงเรียนเฉพาะความพิการ หรือโรงเรียนการศึกษาพิเศษเป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับนักเรียนที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ เข้าเรียน มีทั้งสถานศึกษาภาครัฐ และภาคเอกชน โรงเรียนเฉพาะความพิการที่จัดตั้งขึ้นในระยะแรกๆ ส่วนใหญ่จะเป็น โรงเรียนสังกัดองค์กรเอกชน โดยโรงเรียนเฉพาะความพิการที่จัดตั้งขึ้นเป็นโรงเรียนแรกในประเทศไทย คือ “โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ” ของ มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2482 สำหรับสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดย มิสเจนวีฟ คอลฟิลด์ สุภาพสตรีตาบอดชาวอเมริกัน

ปี พ.ศ. 2496 มูลนิธิเศรษฐเสถียร (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก) ได้จัดตั้ง “โรงเรียนเศรษฐเสถียร” ขึ้น สำหรับสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินขึ้นเป็นโรงเรียนแรกในประเทศไทย โดยใช้ภาษามือไทย การสะกดนิ้วมือไทย และภาษาไทย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดตั้ง โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาขึ้นในโรงพยาบาลเพื่อสอนอายุระหว่าง 7-18 ปี โดยจัดให้เด็กเรียนตามระดับความสามารถ และได้พระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ว่า “โรงเรียนราชานุกูล” นับเป็น โรงเรียนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนแรกในประเทศไทย

สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพนั้น มูลนิธิสงเคราะห์คนพิการในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้จัดตั้ง “โรงเรียนศรีสังวาลย์” ขึ้นในปี พ.ศ. 2508 เพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่พิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะ

หลังจากนั้น โรงเรียนเฉพาะความพิการ ได้ขยายตัวจัดตั้งเพิ่มขึ้นอีกหลาย โรงเรียนในสี่ประเภทความพิการ มีทั้งภาครัฐ และเอกชน ดังนี้

2.4.1 โรงเรียนเฉพาะความพิการในภาครัฐ เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันมีโรงเรียนเฉพาะความพิการของภาครัฐ จำนวน 43 โรงเรียน เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2 โรงเรียน โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 20 โรงเรียน โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 19 โรงเรียน และโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ จำนวน 2 โรงเรียน สำหรับในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล มีโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 โรงเรียน ตั้งอยู่ที่จังหวัดสงขลา ได้แก่ โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา เป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.4.2 โรงเรียนเฉพาะความพิการในภาคเอกชน เป็นสถานศึกษาของมูลนิธิและองค์กรเอกชนต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทยมีโรงเรียนเฉพาะความพิการของมูลนิธิต่าง ๆ หลายประเภท ความพิการ อยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย สำหรับในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล มีโรงเรียนเฉพาะความพิการในภาคเอกชน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนการศึกษาสอนคนตาบอดธรรมศาสตร์หาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เป็นโรงเรียนในสังกัดของมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

2.5 ศูนย์การศึกษาพิเศษในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ศูนย์การศึกษาพิเศษในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ โดยได้จัดตั้งขึ้นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เมื่อปี พ.ศ. 2533 เพื่อให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นและครอบครัว ช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางด้านการศึกษาของเด็ก อายุ 1-7 ปี ต่อมาได้ขยายไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏในส่วนภูมิภาค อีก 5 ศูนย์ รวมเป็น 6 ศูนย์ (ตามตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ชื่อ และที่ตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ที่	ศูนย์การศึกษาพิเศษ	สถานที่ตั้ง
1	ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต	เขตดุสิต กรุงเทพฯ
2	ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3	ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
4	ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
5	ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
6	ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ปัจจุบันกำลังขยายออกไปตามมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีหน้าที่ ดังนี้

1.2.1 ผลิตครูการศึกษาพิเศษ

1.2.2 งานวิจัยและพัฒนา

1.2.3 ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

5.1.4 การให้บริการแก่นักศึกษาพิการเรียนร่วม

5.1.5 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และสนับสนุนการเรียนร่วม

5.1.6 การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในชุมชนภูมิภาค

3. กฎหมายที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษด้านการให้บริการทางการศึกษา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในประเทศไทย มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ในปี พ.ศ. 2518 เพื่อกระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ปฏิญญาที่ประกาศขึ้นมีทั้งหมด 13 ข้อ โดยมีมติเป็นเอกฉันท์และยึดหลักมาตรฐานว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หลังจากนั้นได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อจะออกกฎหมายเพื่อช่วยเหลือ และคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เมื่อรัฐบาลไทยแต่งตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์ และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการขึ้น คณะกรรมการชุดนี้ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสาขาต่าง ๆ ขึ้น 4 สาขา มีหน้าที่พิจารณา เสนอแนะ กำหนดนโยบาย ปรับปรุงแผนการสงเคราะห์ และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการให้เหมาะสม การยกร่างพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเกิดขึ้นในช่วงคณะกรรมการชุดนี้ ดัดขัดด้วยกระบวนการ และขั้นตอนต่าง ๆ ทางกฎหมาย รวมทั้งปัญหา และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถประกาศ ใช้ได้ ต้องใช้เวลากว่า 15 ปี พระราชบัญญัตินี้จึงได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 108 ตอนที่ 205 วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 ในสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มีเจตนารมณ์ในการส่งเสริม คนพิการให้สามารถพึ่งตนเอง เป็นที่ยอมรับของสังคม และได้รับ โอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป ดังนั้น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 จึงกำหนดให้คนพิการที่จดทะเบียนคนพิการ และได้รับสมุดประจำตัวคนพิการ ได้รับสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับด้านอาชีพ และอื่น ๆ ตามกฎกระทรวง และประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กฎกระทรวง และประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ยังมีกฎหมายอื่นที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับคนพิการ หรือออกมาเพื่อส่งเสริม และช่วยเหลือคนพิการอีกมากมาย ในที่นี้จะกล่าวถึงกฎหมายที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษด้านการให้บริการทางการศึกษา ที่ออกมามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2549

จากแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ.2540-2544 ซึ่งมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544 และให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ 4 ด้าน คือ การแพทย์ การศึกษา อาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งแต่งตั้งตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 โดยกำหนดให้ดำเนินงานในเชิงบูรณาการงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในทุกด้าน คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 เมื่อ 28 เมษายน 2546 โดยมีสาระดังนี้

บทนำ

การดำเนินงานด้านคนพิการที่ผ่านมาในอดีตนั้น นโยบายด้านคนพิการเริ่มต้นจากการช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการ ในรูปแบบให้การสงเคราะห์โดยสถาบันต่างๆ ได้พัฒนาก้าวหน้าไปสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพ และให้การศึกษแก่คนพิการ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเหล่านี้ ทำให้เกิดการผลักดันอย่างต่อเนื่องในนโยบาย และการดำเนินงานด้านคนพิการในหลายมิติในเวลาต่อมา

นับตั้งแต่ปีคนพิการสากล ในปี พ.ศ. 2524 ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเพิ่มมากขึ้นทั้งในหน่วยงานของรัฐและเอกชน ต่อมาองค์การสหประชาชาติได้ประกาศแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยเรื่องคนพิการ เพื่อใช้เป็นคู่มือการปฏิบัติงานในทศวรรษคนพิการแห่งสหประชาชาติ พ.ศ. 2526-2535 ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานหลายประการในประเทศไทย ซึ่งในปี พ.ศ. 2534 มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง คือพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 กำหนดให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ รับผิดชอบการพัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มีการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการใน 4 ด้าน คือ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม

การเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ในปลายปี พ.ศ. 2540 มีผลทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง และต่อเนื่องในหลายด้าน ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 จึงมีการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ ที่มุ่งเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การ

พัฒนาที่ยั่งยืน และทิศทางการพัฒนายังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่สังคมแห่งคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมแห่งการสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

ดังนั้น ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 จึงจัดทำให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 รวมถึงได้บูรณาการหลักพื้นฐาน แนวคิด และทิศทางการดำเนินงานด้านคนพิการ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ. 2541 การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูประบบสุขภาพ ตลอดจนพันธกรณีในข้อตกลงระดับนานาชาติ อาทิ แผนปฏิบัติการ โลกว่าด้วยเรื่องคนพิการ กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ ขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2537 และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ได้ปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ในการเสริมสร้างความก้าวหน้า สิทธิ ความยุติธรรม และความเสมอภาคสำหรับคนพิการ ในกระบวนการพัฒนาทุกด้าน ตลอดจนสร้างความชัดเจนของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนปฏิบัติการต่อไป

ส่วนที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2540-2544

การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 มีจุดมุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา แต่เนื่องจากรากฐานทางเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคง จึงทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในช่วงกลางปี 2540 ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและกว้างขวางต่อสังคมไทย เกิดการว่างงาน มาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยลดลง ประชาชนมีฐานะยากจนเพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตของคนไทยจำนวนมากยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ เพราะไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการสมัยใหม่ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่วนหนึ่งเกิดจากการจัดกระบวนการศึกษา การเรียนรู้ การฝึกอบรมที่ขาดคุณภาพ ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างนวัตกรรมและสร้างกำลังในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแข่งขัน ในขณะเดียวกันคนส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการเข้าถึง และไม่ได้รับการคุ้มครองจากหลักประกันทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

ในการดำเนินการด้านคนพิการตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544 ซึ่งจัดทำขึ้นสอดคล้องกับแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดให้คนพิการเป็นกลุ่มเป้าหมาย ที่

ควรได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เพื่อให้มีขีดความสามารถที่พร้อมในการปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า และมีความสุข แผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544 เป็นแผนที่มีจุดเน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ การศึกษา การอาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม การดำเนินงานที่ผ่านมา มีผลสรุปที่สำคัญ ดังนี้

1. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านการแพทย์

1.1 การสำรวจและการค้นหาคนพิการ

ในช่วงการดำเนินแผนฯ ยังไม่มีการดำเนินการสำรวจจำนวนคนพิการ แต่ได้ใช้ตัวเลขข้อมูลจาก 2 แห่งด้วยกัน คือ จากการสุ่มตัวอย่างในการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ ครั้วเรือนตัวอย่างทั่วประเทศของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2534 คนพิการมีจำนวนร้อยละ 1.8 หรือประมาณ 1.7 ล้านคน ส่วนอีกข้อมูลเป็นของสถาบันสาธารณสุขไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ได้สุ่มตัวอย่างครั้วเรือนในปี 2539 พบว่าคนพิการทั่วประเทศมีร้อยละ 8.1 หรือประมาณ 4.8 ล้านคน ของประชากรทั่วประเทศ ความแตกต่างของตัวเลขนี้ทำให้มีปัญหาในการวางแผนปฏิบัติการ หากใช้ตัวเลขทั้ง 2 ตัวเลขเป็นพื้นฐานจะพบว่าคนพิการที่เข้ารับการจดทะเบียนคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ณ เดือนสิงหาคม 2544 มีจำนวน 296,376 คน คิดเป็นร้อยละ 28.04 จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และร้อยละ 6.17 จากข้อมูลของสถาบันสาธารณสุขไทย ซึ่งแสดงว่ามีคนพิการจำนวนน้อยมากที่รับรู้ และเข้าถึงสิทธิในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ แต่ในการดำเนินงานตามแผนงานสวัสดิการสาธารณสุข และประกันสุขภาพ ในการค้นหาคนพิการและออกเอกสารรับรองความพิการ มีการเร่งรัดเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยในปี 2543 เป้าหมาย 68,373 คน ดำเนินการได้ 88,264 คน เพิ่มจากเดิมร้อยละ 29.09

1.2 การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้ดำเนินการดังนี้

จัดทำแผนฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการด้านสาธารณสุขแห่งชาติ เพื่อการจัดบริการที่มีคุณภาพสำหรับคนพิการ สนับสนุนในเรื่องกายอุปกรณ์และอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการให้แก่ โรงพยาบาลในส่วนกลาง โรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน รวม 779 แห่ง ขยายบริการทางการแพทย์โดยการจัดหน่วยเคลื่อนที่ ดำเนินการสำรวจค้นหาคนพิการ และเฝ้าระวังความพิการที่เกิดจากการเจ็บป่วย และแก้ไขความพิการโดยการรักษาด้วยยา ผ่าตัด และจัดทำอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพดำเนินการกับผู้ป่วยในโรงพยาบาลเป็นหลัก ในการบริหารจัดการ ได้พัฒนามาตรฐานการบริการ เพื่อการรับรองคุณภาพโดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง โรงพยาบาลทุกแห่งปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรโดยระบบที่เป็นมาตรฐาน จัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง มีหลักสูตรด้านความพิการในการศึกษาของแพทย์ประจำบ้าน แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู นักกายภาพบำบัด นักอาชีพบำบัด มี

การศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนางาน รวบรวม และเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชนด้วยสื่อต่างๆ จัดทำข้อมูลจากรายงานกิจการสาธารณสุข ในแผนฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย และจำนวนผู้ได้รับอุปกรณ์เครื่องช่วยประสานองค์การเอกชนเพื่อระดมทรัพยากรในการรักษาและจัดอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ ติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้จัดตั้งระบบข้อมูลขึ้นทุกโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานการแพทย์ รวมทั้งดำเนินการให้ข้อมูลทุกแห่งเป็นเครือข่ายร่วมกัน และประสานหน่วยงานอื่นๆ ในการจัดบริการส่งต่อในเรื่องการศึกษา การฝึกอาชีพ และการฟื้นฟูทางด้านสังคม แต่อย่างไรก็ตามการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์สำหรับคนพิการยังกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง คนพิการในชุมชนชนบทยังเข้าถึงบริการได้น้อย ภายอุปกรณ์หรือเครื่องช่วยความพิการบางชนิดยังไม่เหมาะสมกับคนพิการในแต่ละราย มีผลทำให้ใช้ประโยชน์จากเครื่องช่วยไม่เต็มประสิทธิภาพ ขาดสื่อต่างๆ ที่จะช่วยเสริมความรู้สำหรับเจ้าหน้าที่และประชาชน ขาดหอเพื่อการฟื้นฟูแบบผู้ป่วยใน ทำให้ไม่สามารถให้การฟื้นฟูความพิการบางประเภทได้

1.3 การป้องกัน และเฝ้าระวังความพิการ ได้ดำเนินการดังนี้

จัดทำแผนป้องกันโรคที่เกิดจากความพิการ รณรงค์การให้วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอ หัดเยอรมัน เชื้อหุ้มสมองอักเสบ รวมถึงการรณรงค์ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่เป็นต้นเหตุของความเสียหาย เช่น บุหรี่ แอลกอฮอล์ การบริโภคอาหาร จัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน และสร้างอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ฝึกอบรมให้มารดาดูแลทารกหว่านมิครรภ์ สำหรับในด้านการทำงาน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการทำงาน ปรับปรุงระบบป้องกัน และแก้ไขอุบัติเหตุ อุบัติภัย และสาธารณภัย โดยมีแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2541 แม้จะมีการรณรงค์บังคับใช้มาตรการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัยจราจรก็ตาม แนวทางการดำเนินงานยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ และกลไกของรัฐยังขาดมาตรการที่ชัดเจน ในการสนับสนุนภาคเอกชน และองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

2. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านการศึกษา

ในด้านการศึกษา คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยประกาศเป็นนโยบายว่า ผู้พิการทุกคนที่อยากเรียน ต้องได้เรียน มีการเร่งขยายโอกาส และบริการการศึกษาสำหรับคนพิการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ และดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อการให้คนพิการบรรลุถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และได้ออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ.2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2545 นอกจากนี้ก็ก้าวสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาสำหรับคนพิการก็คือ การออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เพื่อเร่งขยายโอกาสทางการศึกษา โดยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพการศึกษา ได้แก่

2.1 การขยายบริการการศึกษา

มีอัตราเพิ่มขึ้นของคนพิการที่เข้าสู่ระบบการศึกษา โดยปีการศึกษา 2542 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2541 ในอัตราร้อยละ 215.22 คือจากจำนวน 35,000 คน เป็น 110,327 คน เด็กนักเรียนพิการเหล่านี้ เรียนอยู่ในโรงเรียนเรียนร่วม และโรงเรียนเฉพาะความพิการ

2.2 การจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อคนพิการ

มีการตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตครบทั้ง 13 เขต และประกาศตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อคนพิการระดับจังหวัดครอบคลุมทุกจังหวัด โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ชัดเจน โดยเฉพาะการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือแรกพบความพิการอันเป็นบริการสำคัญอันดับแรกสำหรับคนพิการ ให้บริการเตรียมความพร้อมเด็กพิการก่อนส่งเข้าเรียนในโรงเรียนเรียนร่วม หรือโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ และบริการให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตรหลานที่พิการ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญสำหรับคนพิการ รวมทั้งช่วยเหลือครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเรียนร่วม และเสริมความรู้ให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน และบริการอื่นที่จำเป็นต่อการให้บริการการศึกษาสำหรับคนพิการ เป็นต้น

2.3 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อคนพิการ

มีการดำเนินการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาทุกระดับ ทั้งในโรงเรียนเรียนร่วมและโรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ ซึ่งมาตรฐานประกอบด้วย มาตรฐานคุณภาพนักเรียน การเรียนการสอน การบริการจัดการด้านกระบวนการ ตลอดจนการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและการปรับปรุงอาคารสถานที่

2.4 การให้การอุดหนุนค่าใช้จ่าย

มีการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีจ้างครูการศึกษาพิเศษ การให้เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายการเรียนแก่เด็กพิการที่อยู่ในสถานศึกษาเอกชนให้เท่ากับเด็กที่อยู่ในโรงเรียนของรัฐ

2.5 การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับคนพิการ การคัดเลือก และจำแนกความพิการเพื่อจัดการศึกษาเป็น 9 ประเภท รวมถึงการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อให้สามารถพัฒนาคนพิการได้ตามความต้องการจำเป็น และเต็มศักยภาพ

2.6 การพัฒนาบุคลากรเพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการ

มีการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากร ทั้งระยะสั้น และระยะยาว แก่ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้สอน บุคลากร ผู้ปกครองเด็กพิการ ตลอดจนนักศึกษาที่เรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และ ครุศาสตร์ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาด้านคนพิการ

2.7 การผลิตสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับคนพิการ

มีการจัดทำแผนและผลิตสื่อ และเทคโนโลยี เพื่อการเรียนการสอนคนพิการ ทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน ตามความต้องการของคนพิการ ในรูปแบบหลากหลาย ทั้งในภาครัฐ และเอกชน

2.8 พัฒนาระบบบริการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

ดำเนินการจัดทำโครงสร้าง บริการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ จัดทำแผนพัฒนา การศึกษาเพื่อคนพิการ สำรวจข้อมูล และพัฒนาระบบข้อมูลคนพิการเพื่อการศึกษา ได้เร่งผลักดันให้ ศูนย์การศึกษาพิเศษทั้งระดับเขตและระดับจังหวัดมีความเข้มแข็งในการให้บริการตามภารกิจหน้าที่ และในการจัดการศึกษาที่เน้นการศึกษาแบบเรียนร่วม เพราะจำนวนเด็กพิการมีมากอยู่กระจัดกระจาย ทุกพื้นที่ หากสถานศึกษาในเขตพื้นที่รับเด็กพิการเข้าเรียน จะทำให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสพัฒนาสูงสุด มีโอกาสทางสังคมร่วมกับคนทั่วไป พี่น้อง เครือญาติในหมู่บ้าน และชุมชน ทำให้ชุมชนได้ตระหนัก ถึงภาระการดูแลคนพิการในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสามารถทำได้ และใช้งบประมาณน้อย สอดคล้อง กับแนวทางการปฏิบัติของการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการสากล และที่สำคัญคือ คนพิการจะไม่แปลก แยกจากชุมชน

แม้ว่าการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านการศึกษา จะมีความก้าวหน้าอย่างมากในเรื่องนโยบาย แผนงาน และกฎหมาย แต่ก็ยังพบว่ากลไก ระบบ และกระบวนการในการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ยังดำเนินการไม่ต่อเนื่องกัน ขาดความพร้อมในด้านการบริหารจัดการ และบุคลากรในการสอน ทำให้การขยายการศึกษายังไม่ทั่วถึงในทุกประเภทความพิการ โดยเฉพาะคนพิการที่อยู่ในชุมชนชนบท กฎระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องยังไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนคนพิการ ในลักษณะการเรียนร่วม การจัดตั้งอำนวยความสะดวกยังต้องมีการดำเนินการมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ นักเรียนพิการ สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมยังไม่กระจาย ไปสู่คนพิการทุกประเภท และยังคงต้องดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลในคนพิการทุก ประเภท

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านอาชีพ

3.1 การบริการฝึกอาชีพ

เนื่องจากการประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจ นโยบายการควบคุมการเพิ่มของอัตราค่าจ้าง และการจำกัดการเพิ่มหน่วยงานใหม่ จึงสามารถตั้งศูนย์ฟื้นฟูอาชีพเพิ่มขึ้นได้เพียงแห่งเดียวที่จังหวัดหนองคาย การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการจึงไม่ครบทุกประเภทความพิการ และทั่วประเทศ การขยายการฝึกอาชีพคนพิการยังมีข้อจำกัดไม่ครอบคลุมทุกประเภทความพิการ มีการพัฒนาหลักสูตรบางหลักสูตร โดยร่วมมือกับกรมอาชีวศึกษา แต่ยังคงขาดหลักสูตรสำหรับคนพิการทางด้านสติปัญญา และคนพิการทางพฤติกรรม อาชีพที่ฝึกมีข้อจำกัด เนื่องจากความรู้พื้นฐานของคนพิการยังอยู่ในระดับต่ำ และต้องทำการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ขณะทำการฝึกควบคู่กันไป คุณภาพของผู้จบการฝึกอาชีพยังเป็นปัญหา ไม่มีเครื่องมือการประเมินสมรรถภาพก่อนการฝึกอบรม และประเมินก่อนการไปประกอบอาชีพ การพัฒนาบุคลากรทางด้านอาชีพที่เข้าใจเกี่ยวกับคนพิการไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการศึกษาวิจัยอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอาชีพ ให้เหมาะสมกับคนพิการทุกประเภท การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนด้านการฝึกอาชีพยังไม่เป็นระบบ แต่มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นในการจัดการฝึกอาชีพให้คนพิการร่วมกับคนปกติทั่วไปในหน่วยงานของรัฐ เช่น ในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน การฝึกอาชีพของกรุงเทพมหานคร และกรมอาชีวศึกษา มีการสนับสนุนเงินอุดหนุนแก่องค์กรเอกชนในการฝึกอาชีพให้คนพิการจากเงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และเงินกู้จากธนาคารโลก

3.2 การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ

คนพิการจำนวนร้อยละ 12 ของคนพิการที่จดทะเบียนคนพิการและอยู่ในวัยแรงงานมาขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากเงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ อาชีพที่ประกอบ 3 ลำดับแรกได้แก่ ค้าขาย เกษตรกรรม และรับจ้าง ในการส่งคืนเงินกู้ยืมพบว่า คนพิการร้อยละ 72 ส่งใช้เงินกู้ยืม คิดเป็นเงินร้อยละ 58 ของวงเงินที่คนพิการกู้ยืมไป ในการประกอบอาชีพของคนพิการพบว่า คนพิการที่กู้ยืมไปยังขาดความรู้ในเรื่องที่จะไปประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารจัดการคุณภาพสินค้าบางประเภทยังไม่ดี ขาดการส่งเสริมการตลาด การแนะแนวการประกอบอาชีพ และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3.3 การจ้างงานคนพิการ

กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้สถานประกอบการเอกชน ที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ต้องจ้างคนพิการเข้าทำงาน สถานประกอบการเอกชนจำนวน 5,301 แห่ง จ้างคนพิการเข้าทำงาน ร้อยละ 42 ของจำนวนคนพิการที่สถานประกอบการต้องรับเข้าทำงาน สถานประกอบการร้อยละ 10 ไม่

จ้างงานคนพิการเข้าทำงานแต่ส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ร้อยละ 48 การจ้างงานในตลาดแรงงานยังไม่เปิดกว้างสำหรับคนพิการ สถานประกอบการยังไม่มีเตรียมการด้านการจ้างงานคนพิการ และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก มีการตั้งคุณสมบัติการเข้าทำงานค่อนข้างสูง นายจ้างยังมีความไม่มั่นใจต่อการทำงานของคนพิการ และไม่มี ความเข้าใจในการปฏิบัติต่อคนพิการ นอกจากนี้คนพิการยังได้รับการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการจริงน้อย ทำให้ขาดประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้อื่น และขาดทักษะทางสังคม คนพิการทางการได้ยินมีปัญหาด้านการสื่อสารกับนายจ้าง แต่มีการจัดตั้งศูนย์จัดหางานให้คนพิการ และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดหางาน โดยประสานกับหน่วยงานรัฐและเอกชน ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการเอกชนมากขึ้น ยกย่องสถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการ โดยการมอบโล่เกียรติคุณทุกปี

ในการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ และการจ้างงานคนพิการ ยังมีหลายมาตรการที่ยังไม่ได้ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนสถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการ การตั้งโรงงานในอาร์กซ์เพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาทางด้านงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านอาชีพ คนพิการยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ขาดการศึกษาวิจัยหลักสูตร การพัฒนางานวิชาการ ติดตามและประเมินผล การส่งเสริมองค์กรท้องถิ่นและประชาชน การจัดบริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพยังไม่กว้างขวาง

4. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านสังคม

4.1 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านสังคม พบว่า ระบบสวัสดิการทางสังคมสำหรับคนพิการ มีการกระจายไปสู่ชนบทมากขึ้น แต่มีลักษณะตั้งรับมากกว่าเชิงรุก มีการจัดในบริการรูปแบบเดิมที่ช่วยเหลือคนพิการเฉพาะด้าน ไม่ครบวงจร ไม่ทั่วถึงเพียงพอคนพิการร้อยละประมาณ 20 ของคนพิการที่จดทะเบียนได้รับบริการสวัสดิการสังคม แต่อย่างไรก็ตาม มีการให้ความช่วยเหลือเครื่องช่วยความพิการ เพื่อใช้ในกิจกรรมประจำวันและการประกอบอาชีพ เป็นรถโยกและรถเข็น ปีละ 2,000 กว่าคัน การจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการด้านเบี้ยยังชีพคนพิการได้รับเพิ่มขึ้นทุกปี มีผู้รับเบี้ยยังชีพคนพิการจำนวน 25,000 คน หรือร้อยละ 45 ของผู้พิการที่อยู่ในเกณฑ์การได้รับเบี้ยยังชีพ จากจำนวนคนพิการ ประมาณ 55,000 คน ระบบการคุ้มครองทางสังคมไม่สามารถรองรับคนพิการที่ประสบปัญหาได้

4.2 การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ

การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ ได้ดำเนินการในหลายด้าน ด้วยการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ทั้งเอกสารและอิเล็กทรอนิกส์ สนับสนุนให้คนพิการเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น การแข่งขันกีฬา การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ดำเนินการยกย่องบุคคลทั้งพิการและไม่พิการ ตลอดจนองค์กรที่ทำงานด้านคนพิการ โดยการมอบโล่ประกาศเกียรติคุณเป็นประจำทุกปี ในสังคมทั่วไปเจตคติต่อคนพิการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เข้าใจในศักยภาพของคนพิการมากขึ้น เปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางด้านนโยบาย แต่การปฏิบัติยังอยู่ในขอบเขตของผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเท่านั้น ไม่กระจายไปทุกส่วน ทุกกิจกรรมของสังคม

4.3 การพัฒนาวิชาการ และข้อมูลข่าวสาร

ในการศึกษา และพัฒนาวิชาการที่เกี่ยวกับคนพิการ มีการศึกษาวิจัยในหลายเรื่องเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาสำหรับคนพิการ รวมถึงการศึกษาของนักศึกษา ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ สื่อสารมวลชน สถาปัตยกรรม ในการรวบรวมข้อมูลด้านคนพิการ มีเฉพาะข้อมูลพื้นฐานได้จากการจดทะเบียนคนพิการ การสำรวจในการศึกษาข้อมูลยังไม่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความก้าวหน้า และการดำเนินงานด้านคนพิการ คนพิการยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง แต่มีการพัฒนาระบบข้อมูล เพื่อให้สามารถบริการแก่คนพิการได้ ดำเนินการพัฒนานุเคราะห์ที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิคนพิการ

4.4 การจัดอุปสรรคทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและระเบียบที่กำหนดรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน ดำเนินการการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการจัดทำ โดยเฉพาะในหน่วยงานบริการ ธุรกิจเอกชนด้านบริการ แต่ยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ขาดการประชาสัมพันธ์ ในเรื่องมาตรการจูงใจ มีการยกเว้นภาษีนำเข้าอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ การบริการสื่อให้คนพิการ เป็นสื่อทางเอกสารเป็นส่วนใหญ่ ครอบคลุมเฉพาะหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนเท่านั้น ไม่สามารถขยายไปสู่คนพิการทุกคนได้ สื่อต่างๆ ยังไม่ถึงคนพิการทุกประเภท มีความร่วมมือจัดอบรมวิทยากรในระดับภูมิภาคในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับสถาปนิก วิศวกร นักวางแผน ผู้จัดบริการสาธารณะ

4.5 การสนับสนุนการมีส่วนร่วม

การดำเนินงานด้านนี้ นับได้ว่ามีความก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง คนพิการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล มีการสนับสนุนเงินอุดหนุนการทำกิจกรรมให้แก่องค์กรที่เกี่ยวกับคนพิการและองค์กรคนพิการ ปีละไม่ต่ำ

กว่า 20 ล้านบาท การมีส่วนร่วมได้กระจายลงไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยการจัดตั้งคณะกรรมการสาขา การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการประจำจังหวัด ซึ่งมีคนพิการเป็นคณะกรรมการด้วย แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทขององค์กรคนพิการ และผู้นำคนพิการ ยังอยู่ในส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ เริ่มมีการขยายสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ในช่วงท้ายของแผนฯ นอกจากนี้คนพิการได้รับโอกาส และการมีส่วนร่วมในการ แสดงความสามารถ เช่น ด้านศิลปะ การกีฬา เป็นต้น

4.6 การพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน

สนับสนุนให้เกิดการกระจายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยใช้ครอบครัว และชุมชนเป็นฐานมีมากขึ้น แต่การดำเนินงานมีลักษณะยังไม่ทั่วถึง ต่อเนื่อง ทั้งในด้าน สาธารณสุข การศึกษา และทางด้านสังคม ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานเฉพาะที่ โดยทั้งหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน แต่ยังคงการประสานเป็นระบบโดยภาพรวมแล้วการดำเนินตามแผนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2540 -2544 ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทั้ง 4 ด้าน คือ การแพทย์ การศึกษา การอาชีพ และสังคม มีความก้าวหน้าเป็นรูปธรรมขึ้นมากในหลายด้าน แต่ยังมีหลายเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างเจตคติที่ดีของสังคมต่อคนพิการ การขจัดอุปสรรคทั้งทางกายภาพและสังคม การเพิ่มสุขภาวะแก่คนพิการ โดยเฉพาะด้านจิตใจ การสร้างความเข้มแข็งให้กับคนพิการ ครอบครัว องค์กรของคนพิการ รวมทั้งต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม ตลอดจนความเข้าใจที่แท้จริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่างๆทั้งปัจจัยภายใน และภายนอกประเทศ เพื่อทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของการพัฒนา ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. จุดแข็ง

1.1 การรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งเป็นองค์กรของคนพิการ เพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเอง และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ก่อให้เกิดกลไกในการสนับสนุนการดำเนินงาน การติดตาม การตรวจสอบ และตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนพิการมากขึ้น

1.2 คนพิการมีองค์ความรู้มากพอในการแก้ไขปัญหาตนเอง มีศักยภาพจากการได้รับการพัฒนา หากได้รับการกระตุ้น และส่งเสริม จะเป็นแรงผลักดันให้คนพิการพัฒนาตนเองมากขึ้น

2. จุดอ่อน

- 2.1 ครอบครัวยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคนพิการ
- 2.2 คนพิการไม่รู้ถึงสิทธิ และแหล่งการให้บริการที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง
- 2.3 คนพิการขาดการศึกษา และทักษะด้านต่างๆ ในการดำเนินชีวิตในสังคม

3. โอกาส

3.1 รัฐธรรมนูญ นโยบายของรัฐ กฎหมาย ได้วางพื้นฐานการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อสนับสนุนให้คน และสังคมมีการพัฒนาก้าวหน้ามากกว่าที่ผ่านมา โดยเฉพาะในด้านสิทธิ ความเป็นธรรม ความเสมอภาค จึงมีการปฏิรูประบบต่างๆ ในสังคม ให้คนพิการได้รับบริการพื้นฐานทางสังคม การคุ้มครองทางสังคม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของทุกฝ่ายในสังคม มีผลต่อการขับเคลื่อนทางสังคม ทำให้คนพิการมีส่วนร่วมและโอกาสมากขึ้น

3.2 การพัฒนาองค์ความรู้ด้านคนพิการ การประสานความร่วมมือกับ องค์กรต่างประเทศทำให้เกิดความก้าวหน้าในนโยบาย แผน และการปฏิบัติการในด้านคนพิการ

3.3 กระแสความเป็นประชาธิปไตย และการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนในระดับสากล ได้มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ

3.4 นโยบาย และการพัฒนาคน และสังคมมีความเด่นชัดมากขึ้น ทำให้การดำเนินงานด้านคนพิการมีทิศทางไปสู่การพัฒนาศักยภาพคนพิการมากยิ่งขึ้น ตลอดจนได้รับการยอมรับจากพรรคการเมือง มีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

3.5 ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเปิดโอกาสให้การศึกษา และการเรียนรู้พัฒนาไปอย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางอิเล็กทรอนิกส์ที่จำเป็น ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ

3.6 ความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากความพิการ ทำให้คนพิการมีโอกาสการพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น

3.7 วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ที่มีความเอื้ออาทรและพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนพิการโดยชุมชน ทำให้การพัฒนาคนพิการมีความเหมาะสม ตรงกับความต้องการจำเป็น

4. ข้อจำกัด

4.1 ความเชื่อของคนในสังคมไทย ยังคงฝังแน่นกับความเชื่อในเรื่องเคราะห์กรรมกับความพิการ ซึ่งเจตคติทางสังคมด้านลบนี้ จะเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาคนพิการ

4.2 วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อทางสังคมอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนพิการ คนพิการต้องถูกให้ดำเนินชีวิตทางสังคมตามลำพัง ถูกกล่เลย การทอดทิ้งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ดูแลต้องออกไปประกอบอาชีพ ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง

4.3 สภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาคนพิการ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ และสถาปัตยกรรมยังเป็นอุปสรรคต่อคนพิการในการมีส่วนร่วมทางสังคม

4.4 การดำเนินงานการพัฒนา การรวมตัวกันทั้งเอกชน ประชาชน องค์กร พัฒนาเอกชน สื่อ องค์กรรัฐ ยังขาดการผนึกกำลังในการทำงาน โดยมีการดำเนินงานแบบต่างคนต่างทำ ขาดการประสานงานเป็นเครือข่าย และมีระบบ

4.5 กลไก และระบบของการพัฒนาคนพิการ ยังขาดประสิทธิภาพในการบริการ การเข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียมในแต่ละพื้นที่ และต่อเนื่อง

4.6 ขาดการวิจัย และพัฒนากลไก และระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทุกประเภท ทำให้บุคลากรที่มีความรู้ และความเชี่ยวชาญมีจำกัด

4.7 ขาดการตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว องค์กรชุมชน ท้องถิ่น ทำให้ครอบครัวมีความอ่อนแอในการแก้ไข และจัดการปัญหาสำหรับคนพิการ

4.8 ขาดการปรับปรุงหรือการพิจารณาการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ จึงเป็นข้ออ้างการละเลยการปฏิบัติที่จำเป็นต่อคนพิการ

4.9 ขาดการให้คำนิยามอย่างชัดเจนเกี่ยวกับคนพิการ ทำให้การตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภทไม่ครอบคลุมทั่วถึง

4.10 องค์กรของคนพิการ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ไม่เข้าใจและตระหนักในบทบาทของตนเอง ทำให้ขาดการปฏิบัติตามบทบาท และงานที่รับผิดชอบที่มีความจำเป็นสมควรดำเนินการ

ส่วนที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2545-2549

1. ปรัชญา

มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน สามารถพัฒนาศักยภาพ หากได้รับโอกาสอย่างเสมอภาค เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. วิสัยทัศน์

คนพิการมีศักยภาพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

3. แนวความคิดและทิศทาง

แนวความคิดการดำเนินงานด้านคนพิการทั้งในประเทศ และนานาชาติได้พัฒนาไปอย่างมาก โดยให้ความสำคัญเน้นที่การพัฒนาคนพิการ เพราะเป็นทรัพยากรทางสังคมที่ต้องได้รับการเสริมสร้างศักยภาพอย่างสูงสุดตามสภาพ มีความเสมอภาคที่จะได้รับผลจากการพัฒนาเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป จนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ ในครอบครัว ชุมชน และสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และมีความสามารถในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2545-2549 จึงได้วางแนวทางให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแผน และพันธะสัญญาที่ตกลงร่วมกันนานาชาติ ดังนี้

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดสิทธิที่พึงได้รับ มีโอกาสรับบริการพื้นฐานทางสังคม และการคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม รวมทั้งส่งเสริมให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างเป็น องค์กรวม โดยให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาบนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาส สิทธิการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป็นกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรี และคุณค่าของตัวบุคคล และในความเสมอภาคแห่งสิทธิของทั้งชายและหญิง ส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมตลอดจนมาตรฐานแห่งชาติให้ดีขึ้น มีเสรีภาพมากขึ้น

- แผนปฏิบัติการระดับโลกด้านคนพิการ วาระเพื่อการปฏิบัติ และกฎมาตรฐานเกี่ยวกับคนพิการ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาคนพิการ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดมาตรการอันจะเป็นผลดีแก่การป้องกันความพิการ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ด้วยการตระหนักถึงเป้าหมายของการมี โอกาส และส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของคนพิการในชีวิตสังคม ตลอดจนการพัฒนาความเสมอภาคกับคนทั่วไปให้เป็นจริง จากแนวคิด และแนวทางดังกล่าว จึงกำหนดเป็นทิศทางดังนี้

3.1 ส่งเสริมให้คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ชุมชน และสังคม มีเจตคติเชิงสร้างสรรค์ ต่อคนพิการ และมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

3.2 เร่งเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะการจัดบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องช่วยความพิการ สื่อ และความช่วยเหลือให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล

3.3 ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนา รวมทั้งสนับสนุนใช้ผลการวิจัยเป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

3.4 เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรของคนพิการ และองค์กรเพื่อคนพิการ พร้อมทั้งจัดระบบการสนับสนุนการประสานงานแบบเครือข่ายขององค์กรภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งในด้านการแพทย์ การศึกษา สังคม และการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ

3.5 พัฒนากองทุนเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในทุกด้าน

4. วัตถุประสงค์

4.1 เพื่อส่งเสริมให้คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ชุมชน และสังคม มีเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ และมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

4.2 เพื่อให้คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ชุมชน และสังคม รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตระหนักรู้สิทธิ หน้าที่ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

4.3 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

4.4 เพื่อส่งเสริมการรวมตัวของคนพิการ และครอบครัวของคนพิการ เป็นเครือข่ายองค์กรช่วยเหลือตนเองของคนพิการ ให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง ยั่งยืน และก้าวหน้า

4.5 เพื่อให้คนพิการได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาศักยภาพ แบบบูรณาการ ทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคมอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล

5. เป้าหมาย

5.1 คนพิการ ครอบครัวของคนพิการ ชุมชน และสังคมทั้งในเมือง และชนบททั่วประเทศ มีเจตคติเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับคนพิการ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพิ่มขึ้น

5.2 คนพิการ ครอบครัวของคนพิการ ชุมชน สังคม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั้งภาครัฐ และเอกชน ตระหนักรู้สิทธิ หน้าที่ และมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

5.3 มีกลไกทางกฎหมาย เพื่อพัฒนา และคุ้มครองคนพิการให้มีความเสมอภาคกับคนทั่วไป

5.4 คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาศักยภาพแบบบูรณาการ ทั้งทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม อย่างเต็มศักยภาพแต่ละบุคคลอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล

5.5 คนพิการ และผู้ปกครองคนพิการในทุกท้องถิ่นรวมตัวเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

5.6 องค์กรภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อคนพิการดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยประสานแบบเครือข่ายกับองค์กรคนพิการ

5.7 คนพิการได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15 ต่อปี

5.8 คนพิการมีงานทำเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 5 ต่อปี

5.9 คนพิการสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะ ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และเทคโนโลยีได้อย่างน้อยร้อยละ 20 ของบริการที่มีอยู่

5.10 คนพิการทั้งในเมือง และชนบททั่วประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

5.11 คนพิการ และครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และประกอบกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะเพิ่มขึ้น

ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนากฎหมายชีวิตคนพิการ

จากการทบทวนผลการพัฒนาคนพิการด้านต่างๆที่ผ่านมา รวมทั้งปัจจัย แนวโน้มสถานการณ์ และเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านคนพิการ ตลอดจนพันธะสัญญาต่างๆ กับนานาประเทศ แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2545-2549 จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีศักยภาพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้ และการสร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์

แนวทางและมาตรการ

1.1 ให้การศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องคนพิการ เพื่อสร้างเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ และเปิดโอกาสให้คนพิการมีความเสมอภาคกับคนทั่วไป

(1) บรรลุความรู้เรื่องคนพิการเพื่อการสร้างเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการในหลักสูตรการศึกษาทั่วไปทุกระดับ รวมทั้งหลักสูตรวิชาชีพครู และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(2) จัดให้มีรายการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในสื่อมวลชนทุกประเภท ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ โดยใช้สื่อที่คนพิการแต่ละประเภทสามารถเข้าถึงได้ พร้อมทั้งสนับสนุนคนพิการเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัดรายการ

(3) ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับคนพิการแก่ครอบครัว ชุมชน และสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องการค้าเนินชีวิต การทำงาน ความต้องการจำเป็น

(4) เสริมสร้างความร่วมมือจากสื่อมวลชนในการนำเสนอให้สังคม และคนพิการได้รับรู้ถึงสิทธิ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมการพัฒนาประเทศ

(5) สนับสนุนการสร้างสื่อที่มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมศักยภาพ การมีส่วนร่วม และความเสมอภาคของคนพิการ

(6) ส่งเสริมองค์กรภาคธุรกิจเอกชน ให้รวมเรื่องของคนพิการในทุกแง่มุมไว้ในกิจกรรมที่จัดขึ้น

(7) สนับสนุนให้มีการศึกษา วิเคราะห์ทางศาสนา ให้มีการตีความในเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ

1.2 เผยแพร่ความรู้ เรื่องความสามารถในการพัฒนาตนเองของคนพิการ และศักยภาพของคนพิการ

(1) ส่งเสริมความรู้เรื่องคนพิการแก่คนพิการ ครอบครัวของคนพิการ ผู้นำองค์กรด้านคนพิการ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยเฉพาะเรื่องสิทธิ หน้าที่ ศักยภาพ และวิถีชีวิตของคนพิการ การให้คำปรึกษาแนะแนว การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข และการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(2) สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ศักยภาพของคนพิการ โดยเฉพาะด้านการศึกษา กีฬา และการประกอบอาชีพ

2. ยุทธศาสตร์ด้านสิทธิและหน้าที่

แนวทางและมาตรการ

2.1 สร้างความตระหนักรู้สิทธิ และหน้าที่แก่คนพิการ ครอบครัว ชุมชน และสังคม สถานประกอบการ ตลอดจนบุคลากรของทั้งภาครัฐ และเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนพิการ

(1) ให้มีการเผยแพร่ และฝึกอบรมเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่แก่คนพิการ ครอบครัว ชุมชน สังคม และสถานประกอบการ ตลอดจนบุคลากรของทั้งภาครัฐ และเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนพิการ

(2) ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มให้คำปรึกษาระหว่างเพื่อนในเรื่องสิทธิ และหน้าที่ เพื่อการสร้างแบบอย่างที่ดีต่อกัน

(3) ให้การสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรพิทักษ์สิทธิของคนพิการ

2.2 เร่งรัดปรับปรุง แก้ไข และใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการ

(1) ส่งเสริมให้องค์กรของคนพิการ องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ ในการติดตามให้เกิดการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) สํารวจ และยกเลิกกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่จำกัดสิทธิหรือเป็นอุปสรรคขัดขวางคนพิการ เพื่อให้คนพิการเป็นสมาชิกที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ

(3) ให้ความรู้แก่ประชาชน และสังคม ตระหนักถึงความเสมอภาค และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ ความเท่าเทียมทางกฎหมายของคนพิการ

(4) ให้มีมาตรการในการปกป้องคุ้มครองไม่ให้มีการล่วงละเมิดทางเพศ หรือเอารัดเอาเปรียบจากคนพิการ

(5) ขกร่าง และผลักดันให้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องสิทธิของคนพิการ

3. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

3.1 ส่งเสริมสุขภาพของคนพิการ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และ จิตวิญญาณ

(1) เพิ่มประสิทธิภาพการบริการรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ พัฒนาศักยภาพ ส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันการเจ็บป่วยของคนพิการ

(2) ส่งเสริมคนพิการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น กีฬาสำหรับคนพิการ นันทนาการ การท่องเที่ยว และกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

(3) สนับสนุนคนพิการให้ได้รับปัจจัยสี่ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์

(4) มีระบบประกันสุขภาพแก่คนพิการ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ได้รับการบริการอย่างสม่ำเสมอ ทัวถึง เพื่อให้คนพิการสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ หรือปรับปรุง สมรรถภาพของตนเองให้ดีขึ้น

(5) สร้าง และพัฒนาระบบการป้องกัน และเฝ้าระวังความพิการให้มีประสิทธิภาพในการลดความพิการที่จะเกิดขึ้น

(6) ให้ครอบครัวของคนพิการ และองค์กรของคนพิการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลในการจัดบริการด้านสุขภาพสำหรับคนพิการ

3.2 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคนพิการ โดยการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แบบบูรณาการ สหวิชาชีพ และการแพทย์ทางเลือก

(1) ค้นหาคนพิการ และจัดบริการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม แก่คนพิการ และครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ทัวถึง และต่อเนื่อง

(2) จัดบริการกายอุปกรณ์ และเครื่องช่วยความพิการให้แก่คนพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถใช้สิทธิรับเงินอุดหนุนเพื่อการจัดซื้อด้วยตนเอง

(3) พัฒนา ผลิต และเผยแพร่ความรู้ การจัดทำกายอุปกรณ์ และเครื่องช่วยความพิการ ซึ่งใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือวัสดุท้องถิ่น โดยคนพิการ และครอบครัวมีส่วนร่วม

3.3 จัดความไม่รู้หนังสือของคนพิการ พร้อมกับการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(1) สนับสนุนให้มีการจัดบริการการศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภท ทุกระดับ ความพิการ และทุกระดับอายุ ทั้งในระบบการศึกษาแบบเรียนร่วม และ โรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ ในรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัชฌาศัย ทั้งภาครัฐ และเอกชน อย่างทัวถึง ได้มาตรฐาน โดยการวางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล คำนึงถึงความสามารถ และความต้องการการนำไปใช้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

(2) จัดบริการให้คำปรึกษาด้านการศึกษาแก่นักเรียนพิการ ผู้ปกครอง และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนพิการแต่ละประเภท

(3) ปรับปรุงหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม ยึดหยุ่นกับคนพิการแต่ละประเภท และแต่ละระดับความพิการ

(4) สนับสนุนการจัดบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ ช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สื่อสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาแก่คนพิการ และครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ทัวถึง และต่อเนื่อง

(5) สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาแก่คนพิการในสถานศึกษาเอกชนให้เท่าเทียมกับของรัฐ

(6) สร้างเครือข่ายการศึกษา และระบบส่งต่อในรูปแบบต่างๆ ระหว่างสถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน จนจบการศึกษาชั้นสูงสุดตามความสามารถ รวมถึงการส่งต่อเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือการประกอบอาชีพ

(7) จัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการ

(8) พัฒนา และผลิตครู รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีมาตรฐานตลอดจนจัดให้มีระบบจูงใจในการทำงานด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ

3.4 สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางด้านกีฬา นันทนาการสำหรับคนพิการ

(1) จัดให้มีสถานที่เล่นกีฬา การฝึกหัด การฝึกซ้อม รวมถึงสนับสนุนการแข่งขันกีฬาของคนพิการทั้งในระดับชุมชน ภายในประเทศ และต่างประเทศ

(2) ให้มีการจัดสถานที่สำหรับการแสดงวัฒนธรรม และการให้บริการต่างๆ ทางวัฒนธรรมสำหรับคนพิการ เช่น โรงมหรสพ พิพิธภัณฑ์ โรงภาพยนตร์ ห้างสรรพสินค้า โดยใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในแต่ละประเภทความพิการ

(3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการ และการท่องเที่ยวให้คนพิการสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วม

3.5 สนับสนุนการฝึกอาชีพ และการประกอบอาชีพของคนพิการ ทั้งการประกอบอาชีพอิสระ การทำงานในหน่วยงานเอกชน สถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจ

(1) ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนในการศึกษาระดับพื้นฐานทั้งในระบบและนอกระบบให้มีเนื้อหาด้านวิชาชีพ โดยเน้นการปูพื้นฐานด้านอาชีพให้คนพิการมีความเข้าใจ และสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่ต้องการได้ด้วยตนเอง

(2) พัฒนาด้านการทดสอบ การประเมินความถนัดทางอาชีพ และการเตรียมความพร้อมในการทำงาน ให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท

(3) จัดให้มีการพัฒนาครูผู้สอนวิชาชีพ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการให้บริการด้านอาชีพ ให้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างความก้าวหน้าในการทำงานให้แก่ครูผู้สอนวิชาชีพ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการให้บริการด้านอาชีพ

(4) จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับศักยภาพของคนพิการแต่ละประเภท โดยเน้นทักษะทางอาชีพ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะการดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีการเทียบโอนหน่วยกิต หรือผลการเรียน ระหว่างสถาบันการศึกษาในทุกๆ ระดับ

(5) เปิดโอกาสให้คนพิการได้รับการศึกษาด้านอาชีพจากทุกหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการด้านนี้ รวมทั้งบริการจากหน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ อย่างกว้างขวาง และสนับสนุนให้สถาน

ประกอบการรับคนพิการทุกประเภทเข้าฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนพิการทางสติปัญญา ทางจิตใจ หรือพฤติกรรม

(6) จัดระบบบริการจัดหางาน โดยให้มีการทดสอบสมรรถภาพทางอาชีพ การจัดงาน การติดตามและประเมินผลอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกประเภทคนพิการ และส่งเสริมโอกาสการมีงานทำของคนพิการ โดยอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายทั้งองค์กรภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งการอุดหนุนองค์กรภาคเอกชน

(7) สนับสนุนการจัดตั้งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อ และ เทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการฝึก และการประกอบอาชีพของคนพิการแต่ละบุคคล

(8) เพิ่มสิทธิประโยชน์แก่สถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงาน ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และจัดหาที่พักใกล้ที่ทำงาน

(9) กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจรับคนพิการเข้าทำงาน อย่างน้อยที่สุดในอัตราส่วนเท่ากับสถานประกอบการเอกชน

(10) จัดให้มีการอบรมความรู้ในงานอาชีพ การพัฒนาฝีมือแรงงาน รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมด้านตลาด และความรู้ด้านการบริหารจัดการ แหล่งเงินทุนให้แก่คนพิการที่สนใจประกอบอาชีพอิสระ โดยให้ครอบครัว ชุมชน และสังคม ได้มีส่วนร่วม

(11) สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระทั้งในกลุ่มคนพิการ และการร่วมกับกลุ่มในชุมชน

(12) จัดให้มีบริการคุ้มครองคนพิการให้ได้รับสวัสดิการ และรายได้อย่างเป็นธรรม ตลอดจนความปลอดภัยในการทำงานสำหรับคนพิการ

(13) ยกเว้นการเก็บภาษี และการเก็บเงินอื่นใดในเวลาที่นำเข้าหรือภายหลังการนำเข้าวัสดุอุปกรณ์เฉพาะสำหรับคนพิการในการประกอบอาชีพ และปรับปรุงบัญชีในเรื่องการยกเว้นภาษีให้ทันสมัย

(14) กำหนดมาตรการทางสังคม ลงโทษสถานประกอบการเอกชน หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจที่ไม่จ้างคนพิการเข้าทำงาน รวมทั้งกำหนดมาตรการในการติดตามตรวจสอบ

(15) ให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ

3.6 จัดระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ เพื่อสร้างหลักประกันพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(1) ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน ระบบการจัดสวัสดิการสังคมแก่คนพิการให้มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง มีความมั่นคงในชีวิต โดยเน้นครอบครัว และชุมชนเป็นหลักในการดำเนินงาน

(2) จัดสวัสดิการด้านรายได้ให้แก่คนพิการที่มีความพิการมาก และครอบครัวที่ต้องดูแลคนพิการ

(3) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดบริการทางสังคม และหลักประกันทางสังคมสำหรับคนพิการ และครอบครัว

(4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการระดมทุน ของรัฐ เอกชน และชุมชน ให้ครอบครัวคนพิการ และคนพิการ มีหลักประกันเข้าถึงสวัสดิการสังคมต่างๆ อย่างทั่วถึง และมีมาตรฐาน

(5) ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง เป็นสถาบันหลักในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในครอบครัว

(6) ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร และองค์กรของคนพิการ เพื่อเฝ้าระวัง ติดตาม และสนับสนุนการคุ้มครองทางสังคมคนพิการ

(7) เพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้เป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และจัดระบบสวัสดิการสังคมแก่คนพิการ และครอบครัว

(8) จัดตั้งและสนับสนุนองค์กรภาคเอกชนจัดบ้านพักสำหรับดูแลเด็กพิการหรือคนพิการที่ขาดผู้ปกครองหรือไม่มีผู้ปกครอง

(9) จัดให้มีกลไกและระบบที่ดำเนินงานด้านให้คำปรึกษาแนะแนว และการส่งต่อไปสู่การบริการแก่คนพิการ ในทุกช่วงของวัย

(10) ปฏิรูป และพัฒนาสถานสงเคราะห์ให้เป็นกลไกในการพัฒนาศักยภาพของคนพิการทุกช่วงวัย รวมทั้งการดูแลคนพิการที่ไม่มีผู้อุปการะ

(11) จัดเงินประกันการมีงานทำให้คนพิการเป็นรายบุคคล

(12) ให้ดำเนินการเพื่อให้คนพิการทุกคนสามารถจดทะเบียนได้

4. ยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยและการพัฒนา

แนวทางและมาตรการ

4.1 การส่งเสริมการวิจัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การประเมินผล โครงการ และการดำเนินงานเกี่ยวกับคนพิการ

(1) สนับสนุนให้ทุนการวิจัย และการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาองค์ความรู้ และสนับสนุนเผยแพร่ผลงานวิจัย

(2) สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนผลงานวิจัย และประสบการณ์การวิจัย

(3) สร้างระบบการติดตามผล และประเมินผลด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้องค์กรชุมชน องค์กรของคนพิการ องค์กรผู้ปกครอง และคนพิการมีส่วนร่วม เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน

4.2 การส่งเสริมการนำผลงานวิจัย และพัฒนาไปปฏิบัติ และสร้างผลิตผลอย่างเป็นรูปธรรมสนับสนุนการนำผลงานวิจัย และการพัฒนาไปปฏิบัติ หรือผลิตโดยไม่เสียค่าลิขสิทธิ์

5. ยุทธศาสตร์ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการ เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อม

แนวทางและมาตรการ

5.1 พัฒนาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การบริการเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการแต่ละประเภท

(1) กำหนดให้มีการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในอาคาร การจัดบริการขนส่ง โดยมีข้อกำหนดให้ครอบคลุมถึงการเข้าไปใช้ได้ของคนพิการทุกประเภท

(2) เร่งรัดให้มีการปรับปรุงอาคาร สถานที่ บริการสาธารณะที่จัดสร้างแล้ว โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องระเบียบ และมาตรการจูงใจ

(3) สร้างความเข้าใจ และกระตุ้นให้เกิดแนวทางการพัฒนาแก่หน่วยงานทั้งของรัฐบาลธุรกิจเอกชน ในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

(4) จัดระบบการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการ และครอบครัวเข้าสู่บริการทางสังคม

(5) พัฒนา และฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านการก่อสร้าง การออกแบบ การจัดบริการขนส่ง ให้สามารถจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกได้ถูกต้อง ใช้ประโยชน์ตามความต้องการจำเป็นของคนพิการ

(6) จัดให้มีศูนย์สารคดีสิ่งอำนวยความสะดวก และการใช้สารสนเทศสำหรับคนพิการ

(7) จัดตั้งสถาบันล่ามภาษามือ และการจัดบริการล่ามภาษามือในทุกจังหวัด

(8) จัดตั้งสถานีวิทย์เพื่อบริการการอ่านเพื่อสาธารณะ

5.2 การจัดบริการเพื่อคนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การบริการ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม

(1) จัดบริการเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีที่คนพิการ จำเป็นต้องใช้ ทั้งอุปกรณ์ทั่วไปและอุปกรณ์เฉพาะ หรือเครื่องช่วยพิเศษเพื่อให้คนพิการใช้อุปกรณ์ได้ในชีวิตประจำวัน การศึกษา และการทำงาน

(2) จัดให้มีการบริการที่ช่วยเหลือในการสื่อสารกับคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น

(3) ขยายการบริการ โทรคมนาคม การบริการข้อมูลข่าวสารที่ง่ายต่อการเข้าถึง โดยคำนึงถึงความแตกต่าง และความต้องการจำเป็นของคนพิการในแต่ละประเภท

(4) ให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะ ให้สามารถติดต่อสื่อสารกับคนพิการในแต่ละประเภทได้เป็นอย่างดี

(5) ส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐและเอกชนดำเนินงานพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการผลิต และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศในทุกด้าน และทุกประเภทความพิการ

(6) จัดให้มีเงินอุดหนุนแก่คนพิการเพื่อเป็นหลักประกันให้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร

5.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การบริการ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของคนพิการแต่ละประเภท

(1) สนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลคนพิการในระดับประเทศ ชุมชน และท้องถิ่น รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่บ่งชี้ศักยภาพของคนพิการ ครอบครัว ชุมชน องค์กรของคนพิการอย่างเป็นระบบ

(2) พัฒนาระบบการจัดเก็บ การรวบรวม และการประมวลผล ตลอดจน การปรับปรุงให้ทันสมัยเสมอ

(3) เสริมสร้างเครือข่ายข้อมูลคนพิการที่เชื่อมโยงและเข้าถึงระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน คนพิการทุกประเภท ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ ให้ใช้ประโยชน์ได้สะดวก

(4) จัดสื่อทางเลือกที่คนพิการแต่ละประเภทสามารถใช้บริการข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการ และเทคโนโลยีในห้องสมุดสาธารณะทุกแห่ง

(5) ให้มีกฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการเรื่องการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร การสื่อสาร บริการ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม

6. ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

6.1 ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรของคนพิการ องค์กรเพื่อคนพิการ และองค์กรผู้ปกครองคนพิการในการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านการจัดตั้ง การดำเนินงานขององค์กรคนพิการ องค์กรเพื่อคนพิการ และองค์กรผู้ปกครองคนพิการ ทางด้านงบประมาณ วิชาการ และการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

(2) สนับสนุนให้องค์กรของคนพิการ องค์กรเพื่อคนพิการ และองค์กร ผู้ปกครองคนพิการ มีบทบาทเป็นที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการระดับชาติ และท้องถิ่นเพื่อให้ข้อคิดเห็น และตัดสินใจในการดำเนินงาน

(3) พัฒนา และเสริมสร้างให้องค์กรของคนพิการ องค์กรเพื่อคนพิการ และองค์กร ผู้ปกครองคนพิการ มีความเข้มแข็ง เพื่อจัดและสนับสนุนให้คนพิการมีโอกาสพัฒนาทักษะด้านต่างๆ รวมทั้งการช่วยเหลือกันเองระหว่างสมาชิก ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร

(4) จัดตั้งอาสาสมัครคนพิการ เพื่อให้มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรม และการช่วยเหลือในการพัฒนาคนพิการ และการพัฒนาสังคม

(5) จัดอบรมเสริมสร้างผู้นำคนพิการรุ่นใหม่ เพื่อให้การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นไปอย่างยั่งยืน

7. ยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วมของคนพิการ ครอบครัว และชุมชน

แนวทางและมาตรการ

7.1 การส่งเสริมคนพิการ และครอบครัวมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทั้งในระดับนโยบาย แผนงาน โครงการ กฎหมาย ตลอดจนการรับบริการ ที่มีผลกระทบต่อคนพิการ

(1) ให้คนพิการหรือครอบครัวคนพิการเป็นตัวแทนในการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำนโยบาย แผนงาน โครงการ กฎหมาย และการจัดบริการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(2) ให้มีระบบการสื่อสารหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสำหรับคนพิการ และครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการกำหนด นโยบาย แผนงาน และโครงการที่มีผลต่อคนพิการ

(3) รณรงค์ให้ภาครัฐ เอกชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนพิการ

(4) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมทางสังคมที่ให้คนพิการ และครอบครัวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ปราศจากอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมทางสังคม และ กายภาพ

7.2 ส่งเสริมบทบาทของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรด้านคนพิการ องค์กรภาครัฐ สถาบันทางศาสนา องค์กรภาคธุรกิจเอกชนเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(1) สนับสนุนให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรด้านคนพิการ องค์กรภาครัฐ สถาบันทางศาสนา องค์กรภาคธุรกิจเอกชน เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

(2) จัดตั้งองค์กรอาสาสมัครเพื่อคนพิการ ให้มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การจัดกิจกรรม และการช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(3) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรของคนพิการ

8. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการแบบบูรณาการ

แนวทางและมาตรการ

8.1 สนับสนุนการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านคนพิการ

(1) จัดตั้งคณะกรรมการกลางประสานงานด้านคนพิการแห่งชาติ โดยเป็นองค์กรถาวรที่มีกฎหมายรองรับ และได้รับการสนับสนุนอย่างพอเพียงในการดำเนินงานเพื่อเป็นสื่อกลางในการจัดทำนโยบาย และประสานงานพัฒนาศักยภาพคนพิการแบบบูรณาการ ขององค์กรท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ พร้อมทั้งติดตามตรวจสอบให้เกิดการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติการ และประสานแผนระหว่างหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ให้เชื่อมโยงทุกระบบ

(3) ให้เงินอุดหนุนองค์กรของคนพิการ องค์กรผู้ปกครองคนพิการ และองค์กรเพื่อคนพิการ เพื่อดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล และแผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั้งค่าใช้จ่าย งานบริหาร และการจัดกิจกรรม ในสัดส่วนเท่ากับงบประมาณที่องค์กรนั้นๆ มี (matching fund)

(4) ให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาคนพิการเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านคนพิการแต่ละด้านอย่างทั่วถึง และเพียงพอ

(5) ให้มีมาตรการด้านภาษีหรือการช่วยเหลือแก่ผู้ดูแลคนพิการอย่างทั่วถึง

8.2 การส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านคนพิการ ครอบครัว และผู้ปกครองคนพิการ อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานสนับสนุนการผลิต และพัฒนาบุคลากรด้านคนพิการ ทั้งในระดับวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ดูแลทั่วไป สำหรับคนพิการแต่ละประเภทให้เพียงพอกับความต้องการ มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล

ส่วนที่ 5 การบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

เพื่อให้แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 สู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการบริหารจัดการ รวมถึงมีองค์กรเพื่อเป็นกลไกในการประสาน ร่วมมือ ตลอดจนแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติในทุกๆระดับ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบข้อมูล และ

ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนเป็นระบบ และให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. กลไกการประสานงานและการสนับสนุนงบประมาณ

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามผล จะต้องมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่การเผยแพร่แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 โดยมีคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการประสานแผน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดย

1.1 รัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ แนวทาง และมาตรการแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และจัดทำแผนปฏิบัติการมารองรับ

1.2 ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการจัดทำแผน และปฏิบัติในทุกระดับ รองรับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549

1.3 ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และสำนักงบประมาณ ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

1.4 ให้มีระบบการติดตาม และประเมินผลในทุกระดับ

2. การติดตามและประเมินผล

2.1 มีการพัฒนาข้อมูล และตัวชี้วัดทางด้านการพัฒนาด้านคนพิการเพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผน และการติดตามประเมินผล

2.2 สนับสนุนการจัดทำข้อมูลในระดับต่างๆ รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลของหน่วยต่างๆ

2.3 ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระบบการติดตามการดำเนินงานประจำปีอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง

2.4 จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนในระยะครึ่งแผน และสิ้นสุดแผน ทั้งประเด็นความก้าวหน้าของแผน และผลลัพธ์ ตลอดจนทบทวนหรือปรับปรุงแก้ไข โดยมอบให้สถาบันภายนอกเป็นผู้ประเมิน

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

3.1 กำหนดหน่วยงานกลาง มีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานแผน ส่วนหน่วยกลางอื่นๆ เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานปฏิบัติ โดยผลักดันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติตามแผน โดย

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- สำนักงานประมาณ

3.2 จัดทำแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 โดยมีการประสานกันระหว่างหน่วยปฏิบัติในการจัดทำแผนงาน โครงการในลักษณะบูรณาการ ได้แก่

- สำนักนายกรัฐมนตรี
- กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงแรงงาน
- กระทรวงคมนาคม
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กระทรวงอุตสาหกรรม
- กระทรวงพาณิชย์
- ทบวงมหาวิทยาลัย
- กระทรวงมหาดไทย
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร
- กรุงเทพมหานคร

3.3 หน่วยงาน องค์กรเครือข่ายให้การสนับสนุนการดำเนินงาน โดยหน่วยงาน องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ และการดำเนินตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 รวมทั้งตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนด ได้แก่

- องค์กรของคนพิการ
- องค์กรเพื่อคนพิการ
- องค์กรชุมชน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- สถาบันและเครือข่ายต่างๆ
- พรรคการเมือง
- สื่อมวลชน

**ประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา
เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ การรับรองบุคคลของสถานศึกษา
ว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548**

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 1 และ ข้อ 5 (3) แห่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ประกอบกับมติคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2548 คณะกรรมการจึงออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548”

ข้อ 2 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในประกาศนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาที่คนพิการสมัครเข้าศึกษาและได้ลงทะเบียนแล้ว

ข้อ 4 ประเภทของคนพิการมีดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- (2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- (3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- (4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสุขภาพ
- (5) บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
- (6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- (7) บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
- (8) บุคคลออทิสติก
- (9) บุคคลพิการซ้อน

ข้อ 5 หลักเกณฑ์และวิธีการคัดกรองให้ใช้แบบและวิธีการคัดกรองแนบท้ายประกาศนี้ โดยผู้ที่ทำการคัดกรองเบื้องต้นต้องผ่านการอบรมวิธีการใช้และการประเมิน ตามเกณฑ์การพิจารณาที่ระบุไว้ในแบบคัดกรอง

ข้อ 6 ให้สถานศึกษานำข้อมูลจากการคัดกรองมาประกอบการพิจารณาการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและในการติดตามประเมินผล

ข้อ 7 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นรับรองว่าเป็นคนพิการเพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือเด็กพิการทางการศึกษาตามกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545

ประกาศ ณ วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2548

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ประธานกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา

**ประเภทของคนพิการแบบท่ายประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการ
ได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา
เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการรับรองบุคคลของสถานศึกษา
ว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548**

ข้อ 1 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

(1) คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือแถบเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาสายข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) ลงมาจนถึงบอดสนิท (หมายถึงคนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร หรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันได้ในระยะห่าง 60 เมตร หรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา (หมายถึงมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

(2) คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดเจนของสายตาสายข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

ข้อ 2 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อย อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

(1) คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยินไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะสูญเสียการได้ยินประมาณ 90 เดซิเบลขึ้นไป (เดซิเบลเป็นหน่วยวัดความดังของเสียง) หมายถึง คนปกติ เริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูหนวกจะเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล

(2) คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยินโดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง หากตรวจวัดการได้ยินจะพบว่ามี การสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 26 เดซิเบล หมายถึง คนปกติเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูตึงจะเริ่มได้ยินเสียงที่ดังมากกว่า 26 เดซิเบล จนถึง 90 เดซิเบล

ข้อ 3 บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง บุคคลที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนทั่วไป เมื่อวัดระดับเชาว์ปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้วมีระดับเชาว์ปัญญาดำกว่าคนทั่วไป และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ทั่วไปอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า เช่น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การดูแลตนเอง การ

ดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัย และความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงานซึ่งลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญา พบตั้งแต่แรกเกิดจนอายุก่อน 18 ปี

ข้อ 4 บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึง บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการเจ็บป่วยเรื้อรังรุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหว จึงเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ได้แก่ ตาบอด หูหนวก

ข้อ 5 บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษาอาจเป็นภาษาพูดและ/หรือภาษาเขียน ซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดหรือ การคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมอง สูญเสียไป ซึ่งอาจทำให้มีปัญหาในการอ่านและปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เนื่องจากความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน หรือการเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือความด้อยโอกาสเนื่องจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ

ข้อ 6 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็ว และจังหวะการพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ และหรือการใช้ภาษาพูด การเขียน และหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษา และหน้าที่ของภาษา

ข้อ 7 บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคมหรือวัฒนธรรม

ข้อ 8 บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรม อารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินั้นพบได้ก่อนวัย 30 เดือน

ข้อ 9 บุคคลพิการซ้อน หมายถึง บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อน และสูญเสียการได้ยิน เป็นต้น

**กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณ
ทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 60 (3) มาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ให้จัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกินห้าเท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อ และวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่นักเรียนทั่วไปต่อคน

ให้ไว้ ณ วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2545

สุวิทย์ คุณกิตติ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

**กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับ
สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา
พ.ศ. 2550**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 10 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545

ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้

“คนพิการ” หมายความว่า คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหรือบุคคลที่สถานศึกษารับรองว่าเป็นคนพิการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหมายความรวมถึงบุคคลที่คนพิการอยู่ด้วยเป็นประจำ

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาที่คนพิการสมัครเข้าศึกษาและได้ลงทะเบียนแล้ว

“แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล” หมายความว่า แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา

ข้อ 3 คนพิการที่ประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุนทางการศึกษา ขอขยืมสิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อทางการศึกษา และขอขยืมเงินเพื่อจัดซื้อและขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา จะต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(1) มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(2) มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

(3) ลงทะเบียนและเข้าศึกษาในสถานศึกษา

ข้อ 4 ให้คนพิการที่มีคุณสมบัติตามข้อ 3 มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง ดังต่อไปนี้

(1) ขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษา ให้เป็นไปตามรายการในบัญชี ก.

(2) ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษา ให้เป็นไปตามรายการในบัญชี ก. และบัญชี ค.

(3) ขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ให้เป็นไปตามรายการในบัญชี ข. และบัญชี ค.

หมวด 1 คณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ผู้แทนสภาพคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมบุคคลออทิสซึม (ไทย) ผู้แทนสมาคมเพื่อบุคคลปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาของคนพิการ และเสนอแนะต่อรัฐมนตรีเพื่อจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

(2) พิจารณาปรับปรุงรายการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการหรือผู้ปกครองยื่นคำขอ

(3) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรเงินอุดหนุนทางการศึกษาสำหรับคนพิการ

(4) อนุมัติหรือยกเลิกการอนุมัติเงินอุดหนุนทางการศึกษาสำหรับคนพิการ

(5) อนุมัติหรือยกเลิกการอนุมัติเงินยืมสำหรับคนพิการเพื่อให้นำไปจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษาไม่เกินวงเงินที่ได้รับการจัดสรรให้ยืม

(6) กำหนดหลักเกณฑ์การอนุมัติตัดหนี้สูญโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

(7) เห็นชอบหนี้สูญเพื่อเสนอกระทรวงการคลังพิจารณา

(8) กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการตามกฎหมาย

(9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนี้หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 7 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นประธานในที่ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 8 ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในข้อ 7 มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

หมวด 2 การขอรับเงินอุดหนุนทางการศึกษา

ข้อ 9 ให้คนพิการหรือผู้ปกครองที่ประสงค์จะใช้สิทธิขอรับเงินอุดหนุนทางการศึกษายื่นคำขอต่อสถานศึกษาที่เข้าศึกษาตามระเบียบและแบบที่คณะกรรมการกำหนด พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐาน ดังต่อไปนี้

(1) แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลซึ่งจัดทำโดยสถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษา

(2) จำนวนเงินอุดหนุนทางการศึกษาที่ประสงค์จะขอรับหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรเงินอุดหนุนทางการศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด 3 การขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษา

ข้อ 10 การขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษา ให้คนพิการหรือผู้ปกครองยื่นคำขอตามแบบที่คณะกรรมการกำหนดต่อสถานศึกษาที่เข้าศึกษาพร้อมกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ

บุคคลซึ่งจัดทำโดยสถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษาและรายการสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษาที่ประสงค์จะขอขี้มตามรายการในบัญชี ก.

ข้อ 11 เมื่อสถานศึกษาได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานตามข้อ 10 แล้ว ให้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและส่งคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดหรือศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาอนุมัติ

ข้อ 12 เมื่อคนพิการหรือผู้ปกครองได้รับแจ้งการอนุมัติการขอขี้มสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษาแล้ว ให้คนพิการหรือผู้ปกครองทำสัญญาขี้ม และสัญญาค้ำประกันสัญญาขี้ม สัญญาค้ำประกัน และการคืนสิ่งของที่ขี้มตามข้อ 10 ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด 4 การขี้มเงินเพื่อจัดซื้อและขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

ข้อ 13 ให้คนพิการหรือผู้ปกครองที่ประสงค์จะใช้สิทธิขี้มเงินเพื่อจัดซื้อและขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ยื่นคำขอต่อสถานศึกษาที่เข้าศึกษา ตามระเบียบและแบบที่คณะกรรมการกำหนดพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐาน ดังต่อไปนี้

- (1) แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลซึ่งจัดทำโดยสถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษา
- (2) จำนวนเงินที่ขี้มเพื่อจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษา
- (3) รายการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษาที่ประสงค์จะขี้มเงินเพื่อจัดซื้อตามบัญชี ก. และบัญชี ค.
- (4) รายการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ หรือความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่ประสงค์จะขอรับตามบัญชี ข. และบัญชี ค.

ข้อ 14 เมื่อสถานศึกษาได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานตามข้อ 13 แล้ว ให้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและส่งคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว ไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดหรือศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ให้ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดหรือศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางแล้วแต่กรณี ส่งคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานที่ครบถ้วนถูกต้อง ไปยังคณะกรรมการภายในวันที่ 20 สิงหาคมของทุกปี

ข้อ 15 เมื่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการมอบหมาย แล้วแต่กรณีได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานตามข้อ 14 แล้ว ให้พิจารณาคำขอพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังกล่าวโดยเร็ว และให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาและแจ้งผลไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดหรือศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง แล้วแต่กรณี และให้ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดหรือศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางแจ้งไปยังสถานศึกษา เพื่อดำเนินการแจ้งให้คนพิการหรือผู้ปกครองทราบโดยเร็ว

ข้อ 16 เมื่อคนพิการหรือผู้ปกครองได้รับแจ้งการอนุมัติเงินยืมเพื่อจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ หรือบริการทางการศึกษา จากสถานศึกษาแล้ว ให้คนพิการหรือผู้ปกครองทำสัญญายืมเงิน และสัญญาค้ำประกันสัญญายืมเงิน สัญญาค้ำประกัน และการใช้คืนเงินยืม ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ข้อ 17 ให้คนพิการหรือผู้ปกครองจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษาตามที่คณะกรรมการอนุมัติภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบเมื่อได้จ่ายเงินเพื่อจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คนพิการหรือผู้ปกครองส่งใบเสร็จรับเงินหรือหลักฐานการจ่ายเงินให้สถานศึกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่จ่ายเงินในกรณีที่คนพิการหรือผู้ปกครองจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษาตามวรรคหนึ่งเป็นรายการที่สุดแล้ว ยังคงมีเงินยืมเหลืออยู่ ให้คืนเงินจำนวนที่เหลืออยู่นั้นแก่สถานศึกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่จัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการทางการศึกษาเป็นรายการที่สุด

ให้ไว้ ณ วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2550

วิจิตร ศรีสอาน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัลชัย สุวรรณชาติ, มปป ได้รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ในโรงเรียนแกนนำเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 โดยศึกษาจากนักเรียน ครูและผู้บริหารของโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2549 ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมการอ่าน การเขียนและการคำนวณ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น ร้อยละ 70 นักเรียนสามารถเขียนคำได้ถูกต้อง เหมาะสมกับชั้นเรียน ร้อยละ 65 และนักเรียนเรียนร่วมมีพัฒนาการด้านการคิดคำนวณ ร้อยละ 63
2. ผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิจัย พบว่า มีคุณภาพน่าพอใจค่อนข้างสูงทุกด้าน โดยพบว่าด้านปัจจัยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการ ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านคุณภาพผู้เรียน ตามลำดับ
3. ผลการนิเทศติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมตามโครงสร้างซีท (SEAT) พบว่า ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับดีทั้ง 3 องค์ประกอบ

สุจินดา ผ่องอักษร, 2550 ได้รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสำหรับบุคคลออทิสติก รูปแบบห้องเรียนคู่ขนาน กรณีศึกษาโรงเรียนดีเด่น 4 ภูมิภาค พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของบุคคลออทิสติก ได้แก่ ผลการวิจัยตัวผู้เรียนผู้สอน หลักสูตร และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ การบริการและการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาและแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลรวมทั้งการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนผู้เรียนออทิสติก
2. กระบวนการดำเนินงานที่ส่งผลต่อคุณภาพของบุคคลออทิสติก ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การตรวจสอบประเมินผู้เรียนการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การจัดตั้งแวดล้อม การใช้เทคนิคและวิธีการเรียนรู้การส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการนิเทศติดตามผล
3. ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม พบว่าคุณลักษณะของครูผู้สอนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนร่วม โดยพบว่าครูผู้สอน

ประจำห้องเรียนคู่ขนานต้องทำงานหนักมาก เนื่องจากสภาพปัญหาและความแตกต่างของผู้เรียนมีมาก มีภาวะที่เป็นความบกพร่องของบุคคลออทิสติกระดับรุนแรง ครูจึงต้องมีความรักและเอาใจใส่ต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง

4. ด้านการบริหารและสนับสนุน พบว่า ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานทำให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานจากครู และบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างยิ่งช่วยให้ครูผู้สอนประจำห้องเรียนคู่ขนาน มีการทำงานที่นำพอใจและมีทีมงานที่เข้มแข็งมุ่งเน้นการปฏิบัติงานตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (student-base practice) รวมทั้งช่วยสนับสนุนในเรื่องการเตรียมครูให้มีความเชี่ยวชาญในการสอนบุคคลออทิสติกเพิ่มขึ้น โดยเน้นการทำงานร่วมกับครอบครัวและเครือข่าย

สมศักดิ์ โสรถาวร, 2543 ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และข้อเสนอแนะการเรียนร่วมกันของเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอน 321 คน ครูแกนนำ 146 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 146 คน ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการในการจัดการเรียนร่วมกันของเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ในด้านการจัดการด้านอาคารสถานที่ การคัดแยกเด็ก และด้านสื่อการเรียนการสอน แต่ด้านเทคนิควิธีการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพปัญหาการเรียนร่วมกันของเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงินและงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ แต่ด้านการจัดการมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนข้อเสนอแนะในการเรียนร่วมด้านการจัดการ ควรมีการวางแผนร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติร่วมกันอย่างชัดเจน ด้านบุคลากร บุคลากรทุกคนของโรงเรียนต้องได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนร่วมอย่างต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กัน เพื่อคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้านอาคารสถานที่ ควรปรับปรุงสภาพอาคารที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนร่วม มีห้องน้ำ ห้องสุขาอยู่ใกล้กับห้องเรียน อากาศถ่ายเทได้สะดวก และห้องเรียนควรอยู่ชั้นล่างของอาคาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ รัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นให้โรงเรียนเช่น เครื่องช่วยฟัง คอมพิวเตอร์ฝึกพูด และแบบทดสอบวัดสติปัญญา